

**UNIVERZA V LJUBLJANI**  
**FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Maja Završnik

**Socialna determiniranost ljudi z albinizmom v podsaharski Afriki (s poudarkom  
na Tanzaniji in Burundiju)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

**UNIVERZA V LJUBLJANI**  
**FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Maja Završnik

Mentorica: doc. dr. Ksenija Šabec

**Socialna determiniranost ljudi z albinizmom v podsaharski Afriki (s poudarkom  
na Tanzaniji in Burundiju)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

## Zahvala

V prvi vrsti se želim zahvaliti svoji mentorici, doc. dr. Kseniji Šabec, za pomoč in strokovno podporo pri pisanju diplomske naloge. Rada pa bi se zahvalila tudi za podporo svojih staršev, bližnje družine in prijateljev, tako doma kot na Nizozemskem in Kitajskem.

## **Socialna determiniranost ljudi z albinizmom v podsaharski Afriki (s poudarkom na Tanzaniji in Burundiju)**

Ljudje z albinizmom v podsaharski Afriki se soočajo z družbeno stigmatizacijo, diskriminacijo in mistifikacijo, ki jim omejujejo svobodno življenje. Po prepričanju, ki se je razvilo v zadnjem desetletju, ima napoj, katerega glavna sestavina je del telesa človeka z albinizmom, moč bogatiti posameznika, ki ta zvarek zaužije. V Tanzaniji in Burundiju je bilo na podlagi tega prepričanja od leta 2006 že več sto umorov ljudi z albinizmom in napadov nanje, pri čemer večina krivcev ni bila nikoli obsojena. Ta naloga se osredotoča na družbeno determiniranost žrtev, ki jo pojasnjuje skozi zgodovinsko, ekonomsko, sociološko in kulturološko prizmo. Skozi sintezo obstoječih raziskav kritično oceni dosedanje delovanje ključnih akterjev, kar vključuje vladi Tanzanije in Burundija, razne mednarodne listine, ki zagovarjajo človekove pravice, in mednarodne nevladne organizacije, ki se borijo proti mistifikaciji in diskriminaciji ljudi z albinizmom. Ker število umorov še vedno narašča, ta naloga kritizira uspešnost njihove akcije, identificira zapostavljene vidike pri dosedanjem raziskovanju in predstavi razne specifične ukrepe, ki imajo potencial, da končajo ta problem.

Ključne besede: mistifikacija, ljudje z albinizmom, čarovništvo, umori, Podsaharska Afrika.

## **Social Determination of People with Albinism with the Emphasis on Tanzania and Burundi**

People with albinism in Sub-Saharan Africa are subjected to social stigmatization, discrimination and mystification which is limiting their freedom(s). The belief that was developed in the past decade states that a potion made out of body parts of a person with albinism will bring wealth to its consumer. Since 2006 there have been hundreds of recorded murders and attacks on the basis of this belief in Tanzania and Burundi alone with most of the perpetrators never convicted. This paper focuses on the social determination of these victims explained through a historic, social, economic and cultural prism. By synthesizing existing research it critically evaluates current action of key players including the governments of Tanzania and Burundi, some international declarations and resolutions concerning human rights and non-governmental organizations whose purpose is to fight the mystification and discrimination of people with albinism. As the number of murders is still growing this paper criticizes success of their action, identifies neglected aspects of current research and introduces some specific measures that have the potential to put an end to this problem.

Key words: mystification, people with albinism, magic, murder, Sub-saharan Africa.

## **KAZALO**

<b>1 UVOD</b>	<b>7</b>
<b>2 SOCIOZGODOVINSKI IN KULTURNI PREGLED TANZANIJE IN BURUNDIJA</b>	<b>10</b>
2.1 PREBIVALSTVO, VERSKA STRUKTURA IN EKONOMIJA	14
<b>3 GENETSKO OBOLENJE, IMENOVANO ALBINIZEM</b>	<b>18</b>
<b>4 PROBLEMATIKA ALBINIZMA SKOZI SOCIOKULTUROLOŠKO PRIZMO</b>	<b>20</b>
4.1 DUALIZEM GLOBALIZACIJE	20
4.2 IDEOLOŠKA PREPRIČANJA, KI KRATIJO SVOBODO LZA	22
4.3 RAZLIČNE RAZLAGE PROBLEMA NAPADOV NA LZA	25
<b>5 UMORI LZA</b>	<b>27</b>
5.1 DRŽAVI IN NJUNA AKCIJA	29
5.2 ODZIVI VLADNIH IN NEVLADNIH TER TUJIH IN MEDNARODNIH AKTERJEV	31
<b>6 DISKUSIJA</b>	<b>35</b>
<b>7 ZAKLJUČEK</b>	<b>39</b>
<b>8 LITERATURA</b>	<b>41</b>

## SEZNAM KRATIC

- ❖ BDP = bruto domači proizvod
- ❖ ČZA = človek z albinizmom
- ❖ LZA = ljudje z albinizmom
- ❖ MDS = Mednarodni denarni sklad
- ❖ MZRK = Mednarodna zveza Rdečega križa
- ❖ MNO = Mednarodna nevladna organizacija
- ❖ UTSS = Pod enakim soncem (ang. Under the Same Sun)
- ❖ PCVČP = Pravni center za varstvo človekovih pravic
- ❖ RCNT = Razvojni cilji novega tisočletja
- ❖ SB = Svetovna banka
- ❖ SDZR = Strateški dokumenti za zmanjšanje revščine
- ❖ SZO = Svetovna zdravstvena organizacija
- ❖ TAD = Tanzanijsko albino društvo
- ❖ ZDA = Združene države Amerike

## 1 UVOD

Ljudje z albinizmom<sup>1</sup> (LZA) so zaradi dedne bolezni ostali brez pigmenta melanina, kar ne vpliva le na kožo, temveč tudi na lase in oči. Posledično ima večina LZA težave z vidom in škiljenjem, prav tako pa se morajo nujno skrivati pred močnim soncem, saj je njihova koža skrajno občutljiva, zaradi česar so zelo dovzetni za kožnega raka. To jim občutno krajša življenje; večina jih umre pred štiridesetim letom (Baker 2011).

LZA na območju podsaharske Afrike pa niso le fizično prikrajšani, pač pa tudi socialno. Na omenjenem področju so pogosto podvrženi močni mistifikaciji, ki temelji na prepričanju, da niso 'pravi' ljudje, pač pa mešanica človeka in duha (Baker 2011), kar naj bi jih delalo nesmrtni. V zadnjih letih se je posledično razvilo prepričanje, da napoj, katerega glavna sestavina je del telesa človeka z albinizmom (ČZA), prinaša bogastvo tistemu, ki z vrek zaužije. Ljudje z albinizmom so torej v konstantni nevarnosti pred ljudmi, ki iščejo njihove dele telesa. Običajno se te prodajo t. i. čarovniškimi zdravnikom in z njimi zasluži od 500 do 3000 ameriških dolarjev za eno okončino in tudi čez 250.000 ameriških dolarjev za celotno telo človeka z albinizmom (Larson 2011).

Vlade in policija se trudijo umore, napade in izkopavanja grobov LZA preprečiti, vendar do zdaj niso imele občutnega uspeha (Amnesty International Report 2009). To ustvarja stalni konflikt v Tanzaniji in Burundiju, kjer je izvajanje ustreznih ukrepov za ohranjanje življenj ključnega pomena. Pričujoče diplomsko delo se bo osredotočilo na preganjanje LZA v podsaharskem delu Afrike s poudarkom na dveh državah, Tanzaniji in Burundiju, saj se omenjena mistifikacija tu najmočneje odraža, kot je razvidno iz podatkov o umorih in napadih na LZA. Burundi je v nalogi nekoliko manj zastopan, saj je v primerjavi s Tanzanijo bistveno manjša država ter gospodarsko manj dinamična, zaradi česar je na voljo tudi manj informacij.

Čeprav gre pri omenjenem fenomenu mistifikacije albinizma za kratenje človekovih

---

<sup>1</sup> V nalogi bo uporabljena besedna zveza *ljudje z albinizmom* (LZA) oziroma človek z albinizmom (ČZA) raje kot albin(i), saj ima slednji izraz konotacijo vidnih posledic bolezni, besedna zveza *ljudje z albinizmom* pa na prvem mestu priznava človeka in ne bolezni.

pravic, je zadeva še vedno premalo regulirana in sankcionirana tako na državni kot tudi na mednarodni ravni.

Za pomoč LZA si najbolj prizadevajo razne mednarodne nevladne organizacije (MNO), kot sta Pod enakim soncem (ang. *Under the Same Sun* oz. UTSS) in Asante Mariamu. Njuna prizadevanja vključujejo zbiranje sredstev za oblačila, krem za zaščito pred soncem, kap in sončnih očal, trudijo se tudi omogočiti enake možnosti izobraževanja z odpiranjem varnih internatov, štipendiranjem ipd.

Prva teza v diplomskem delu tako zagovarja, da družba *LZA od rojstva močno diskriminira, še posebej v podsaharski Afriki, kjer so pogosto v smrtni nevarnosti*. Druga teza poudarja problematiko "novih tradicij" in pravi: *čepprav mistifikacija LZA v podsaharski Afriki obstaja že stoletja, se je v zadnjih letih močno spremenila in zaostrila, saj trgovanje z organi LZA prinaša znatne količine denarja, kar se je občutno razširilo kot posledica mentalitete, ki jo prinašata kapitalizem in ideologija odprtega trga*. Kot posledica dejstva, da se umori in napadi na LZA ne umirjajo, temveč kvečjemu naraščajo, pod tretjo tezo naloga zagovarja, da je *potrebno intenzivnejše prizadevanje držav za te ogrožene in marginalizirane posameznike*. Če države niso zmožne zagotoviti varnosti svojih državljanov, bi se morale obrniti na mednarodne akterje za zaščito človekovih pravic in MNO, ki se borijo za varnost LZA.

Metodologija, uporabljena v nalogi, vključuje socialno- in kulturnozgodovinsko analizo izvora pojava mistifikacije LZA. Poleg tega bo uporabljena sekundarna analiza, primerjava in kritika obstoječih raziskav o LZA v podsaharski Afriki. V nalogi so prav tako sintetizirani in kritično preučevani obstoječi ukrepi držav in mednarodnih akterjev za zaščito človekovih pravic in LZA. Skozi diskusijo pa so predstavljeni tudi specifični ukrepi, ki bi lahko zagotovili večjo varnost LZA.

Naloga je strukturirana pretežno kronološko, pri čemer so sproti aplicirane pomembne sociološke, kulturološke, ekonomske in druge teorije, na podlagi katerih je razloženo razumevanje socio- in kulturnozgodovinskega ozadja, problematike albinizma v podsaharski Afriki in potencialnih rešitev problema. Skozi zgodovinski okvir Tanzanije in Burundija od kolonializma dalje naloga aplicira problematične paradigme, tako iz zgodovinske kot tudi teoretične perspektive, ki so se porodile skozi



desetletja. Predstavljena bo Wallersteinova ideja *svetovnega sistema* in po Becku *zmote globalizma*, ki so se odražale predvsem skozi delovanje Mednarodnega denarnega sklada (MDS) in Svetovne banke (SB). Enostranski model razvoja omenjenih akterjev je povzročil nasprotno od pričakovanega, še večjo revščino in bedo. Modernizacija pa je povzročila tudi razpad starih tradicij in razvoj novih oziroma po Hobsbawmu (1983) *izumljenih tradicij*, ki se s ponavljanjem utemeljujejo kot vedno prisotne, čeprav niso. To ima lahko zelo negativne posledice, še posebej v kulturah, kjer je čarovništvo prisotno že stoletja, tako kot v Tanzaniji in Burundiju. Za njiju nov, profitno orientiran ekonomski sistem in dolga mistifikacija LZA sta povzročila izum tradicije, ki zagovarja prepričanje, da napoj, narejen iz dela telesa LZA, lahko prinese bogastvo tistemu, ki napoj zaužije. Ta "tradicija" je najpomembnejši razlog, da je od leta 2006 vedno več napadov na LZA, ki, kot opozarjajo nekateri, mejijo že na genocid (Ntetema v Alum in drugi 2009). Po globljem vpogledu v nastanek in problematiko te družbene determiniranosti, mistifikacije ter nesprejemljivosti so predstavljeni različni ukrepi in akterji, ki so odgovorni (tj. države, kjer se to dogaja) ali pa se borijo za večjo varnost LZA (tj. MNO). Njihova prizadevanja so nato skozi diskusijo kritično opredeljena, v tem delu pa raziskujemo tudi potencialne ukrepe in možnosti, ki bi lahko zagotovili svobodno gibanje LZA brez strahu.

## 2 SOCIOZGODOVINSKI IN KULTURNI PREGLED TANZANIJE IN BURUNDIJA

Za razumevanje vseh dimenzij problema, s katerim se soočajo LZA, je pregled družbene in kulturne zgodovine Tanzanijcev in Burundijcev ključnega pomena. Obe, Tanzanija in Burundi, sta vzhodnoafriški državi na območju afriških velikih jezer in imata dokaj podobno zgodovino. Obe sta nekoč pripadali koloniji Nemške vzhodne Afrike oziroma od leta 1885 do prve svetovne vojne Nemški vzhodnoafriški družbi. Kasneje je Tanzanijo upravljala Velika Britanija pod mandatom Lige narodov in je tako kot njena predhodnica uveljavljala delno avtonomijo tanzanijskega prebivalstva. Burundi je bil skupaj z Ruando dodeljen Belgiji pod imenom Ruanda-Urundi. Leta 1962 se je država osamosvojila pod imenom Republika Burundi (Stanford 2007; Baxter 2011).

Na območju Burundija že stoletja vlada močna nestabilnost. Dve že tradicionalno ločeni skupini, Hutuji in Tutsiji, nista nikoli imeli močnih solidarnih odnosov, leta 1933 pa je zahteva Belgijcev, da mora imeti vsak posameznik na osebni izkaznici opredeljeno etnično skupino, razlike med njima le še povečala. Od osamosvojitve dalje je aristokracija manjšinskega ljudstva Tutsi dominirala v Burundiju in se pri tem zatekla tudi k množičnim umorom Hutujev, da bi obdržala svojo pozicijo v sistemu, ki temelji na etnični pripadnosti in razredu. Zaradi množičnih umorov predvsem Hutujev s strani Tutsijev je leta 1972 prišlo do genocida; umorjenih je bilo več kot 100.000 Hutujev. Boj med ljudstvom se je ponovil leta 1988 in leta 1993 je izbruhnila državljanska vojna. Ta je bila pravzaprav genocid, torej načrtno iztrebljanje določene etnične skupine, toda tokrat so ga izvajali Hutuji nad Tutsiji. Genocida sta za seboj pustila več kot 250.000 žrtev in 800.000 razseljenih. Boj med etničnima skupinama se je ponovil leta 2008 (Ramsay 1995; Stanford 2007).

Tanzanija je avtonomijo dobila leta 1962. Julius Nyerere, prvi predsednik države, jo je vodil v stilu socializma, imenovanega *Ujamaa* (Sanders 2001).

Tanzanijska državljanka in akademikinja Aili Mari Tripp pojasnjuje, zakaj je ta država sploh prevzela socializem. Ker se Tanzanija nikoli ni mogla pohvaliti z močno ekonomijo, ni bila privlačna za tuje investitorje. Zato se je predsednik Nyerere odločil, da je najbolj optimalna rešitev za njihov obstanek ustvariti samozadostno

državo, kar je bilo zabeleženo v deklaraciji Arusha, izdani leta 1967. Čeprav se veliko prebivalcev z deklaracijo ni strinjalo (zaradi česar so se nekateri tudi izselili), so ji bili primorani slediti, saj je bila kakršnakoli opozicija nasilno utišana (Tripp 1997). Ideologija *Ujamaaje* je temeljila na svobodi, enakosti in enotnosti (Ibhawoh in Dibua 2003). V praksi je to pomenilo centraliziranje države, nacionaliziranje komercialne, finančne in manufakturne industrije ter strogo prepoved uvoza tujih dobrin in s tem poudarjena domača produkcija (Sanders 2001). Dve desetletji nacionalizacije nista Tanzanije pripeljali do možnosti tekmovanja z drugimi državami na svetovnem trgu niti do samozadostnosti. Še več, država je postala izjemno ekonomsko nestabilna, prihajalo pa je tudi do korupcije in nedostopnosti dobrin. Po drugi strani pa je Nyerereju uspelo vzpostaviti močno nacionalno identiteto ter izboljšati socialno državo na področjih zdravstva in izobraževanja (Ibhawoh in Dibua 2003).

V osemdesetih letih se je sistem začel krhati in leta 1986 je Tanzanija sprejela strukturne prilagoditve MDS, ki so prinesle politične, ekonomske in družbene spremembe (Sanders 2001).

MDS in SB igrata pomembno vlogo pri finančnih posojilih za ekonomsko šibke države že od konca sedemdesetih let. Večina teh držav je, da bi omogočila nadaljnje nemoteno delovanje, vzela posojila in se posledično zavezala strukturnim prilagoditvam, ki podpirajo reformo odprtega trga v skladu z naravnostjo MDS in SB. Strukturne prilagoditve so obsegale dvig obrestnih mer za zmanjšanje domače porabe in za spodbuditev tujih investitorjev, zmanjševanje tarif pri poslovanju, zmanjševanje komercialnih obdavčitev, ustanavljanje neobdavčenih con trgovanja za tuje investitorje in pa občutno zmanjševanje državnih stroškov, predvsem v administraciji, šolstvu in zdravstvu. Te prilagoditve izhajajo iz mentalitete MDS in SB, ki skupaj s Svetovno trgovinsko organizacijo zagovarjata mnenje, da je za svetovni razcvet in blaginjo potrebna večja ter svobodna menjava surovin, ljudi in financ, ki naj bi olajšala integracijo razvijajočih se ekonomij v globalni trg (Kingsbury 2012). Z drugega stališča pa so lahko gospodarsko najmočnejše in najbogatejše kapitalistične države prek posredovanja posojil poskrbele za vedno bolj globalen in prostopretočen ekonomski trg, kar je bilo predvsem v njihov prid.

V večini držav podsaharske Afrike vprašanje strinjanja s strukturnimi prilagoditvami ni imelo veliko teže, saj so potrebovale finančno pomoč. Prilagoditve, ki so temeljile

na uspešnosti in na dobičkonosnosti ter so bile promovirane kot popolnoma etične in neproblematične, sta morala sprejeti tudi Burundi in Tanzanija. V slednji je bila zato tudi podpisana nova deklaracija Zanzibar (1991), konsistentna z naravnostjo strukturnih prilagoditev, ki je popolnoma izpodbila deklaracijo Arusha ter njeno ideologijo egalitarnosti in vzpostavila privatizacijo ter svobodo govora (Sanders 2001).

Ravno teorije odprtega trga pa so omogočile komodifikacijo okulta glede LZA in njegovo razširitev iz regijskih oziroma nacionalnih okvirov v dimenzije, ki so bile pred tem skoraj nemogoče in celo nepredstavljive (Sanders 2001).

Razlago tega, kako je prišlo do tako drastičnih sprememb v ekonomskih ureditvah kot posledica neenakosti moči, poda Wallerstein (2006) z idejo *svetovnega sistema*. Leta 1945 so Združene države Amerike (ZDA) postale hegemonistična sila svetovnega sistema, medtem ko je t. i. *tretji svet* sicer pridobil geopolitično samozavest, a se hkrati spopadal z močnimi političnimi turbulencami. V ameriškem univerzitetnem sistemu se je kmalu začel uporabljati koncept *razvoja*, ki je zahodnocentrično zastavil, da gredo vse države po določenem vzorcu razvoja, kar je omogočilo ZDA, da so sebe postavile na sam vrh civilizacije in označile druge nacije za »manj razvite«. <sup>2</sup> Sebe so določile za zgled z obljubo, da bodo tudi one lahko dosegle višji življenjski standard in liberalno politično strukturo, če se bodo držale razvojnega načrta.

Koncept *centra* in *periferije* pa prikazuje protitež konceptu *razvoja* in poudarja, da so določene države ekonomsko močnejše od drugih; tako v procesu trgovanja izdelki potujejo od ekonomsko šibkejših (periferije) do ekonomsko močnejših držav (centra), kar so nekateri imenovali tudi *neenaka menjava* (Wallerstein 2006).

Sprejetje omenjenih strukturnih prilagoditev, temelječih na kapitalističnem sistemu, ni pripomoglo k razvoju ne tanzanijske ne burundijske ekonomije. Zahteve MDS so zadevale predvsem reformiranje in liberaliziranje trga, za čimer je prepričanje, da manj kot je vlada vmešana v delovanje trga, bolj bo ta deloval prosto in uspešno, kar

---

<sup>2</sup> Omenjena teorija razvoja izhaja že iz časa evropskega kolonializma, ko se je uporabljala kot racionalizacija in opravičilo kolonizacije in kolonializma v imenu razvoja, bolj nedavno pa jo poznamo tudi kot Lewisovo teorijo rasti in razvoja. Danes akademska skupnost ali vsaj njen del ta pristop k razvoju zavrača.

bo pripeljalo do večjega dobička. Razvoj gospodarstva naj bi tako dvignil državni bruto domač proizvod (BDP), to pa bi zmanjšalo revščino in izboljšalo življenje državljanov. Čeprav so bile zahteve MDS narejene po posplošenem in enostranskem modelu, ki ni upošteval dejstva, da je vsaka država unikatna, so MDS in drugi mednarodni akterji za neuspeh obtožili afriško birokracijo. Tako so bile afriške države ponovno primorane izpeljati temeljite politične spremembe, če so hotele dobiti še kaj tuje finančne pomoči (Sanders 2001; Mukasa 2012).

Razlog, da dvig BDP ni povzročil dviga standarda večine prebivalstva, pa se ne skriva le v takratni ideologiji MDS in SB, pač pa tudi v dejstvu, da je bilo mnogo nacionalnih vlad skorumpiranih, zaradi česar ni nikoli prišlo do dejanske porazdelitve bogastva, ampak je le sam vrh družbene lestvice občutil nov pritek denarja. Posledično revščina v teh državah ni bila odpravljena, v mnogih primerih se je celo povečala. Zato je s prihodom novega tisočletja prišlo tudi do novih oblik politike, ki so se jim morale prejemnice posojil zavezati. Tokrat sta se MDS in SB posvetila boju proti revščini in v skladu s tem pripravila ustrezne dokumente. Strateški dokumenti za zmanjšanje revščine (SDZR) se, v nasprotju s strukturnimi prilagoditvami, osredotočajo na mikroekonomijo in razvitje mnogih sektorjev, ki lahko zagotovijo trajnostno ekonomsko rast in na ta način zmanjšajo revščino (Dijkstra 2011; Kingsbury 2012).

Mednarodna skupnost se je tako združila zaradi skupnega interesa za pomoč t. i. "državam v razvoju" in je leta 2000 sestavila *Razvojne cilje novega tisočletja* (RCNT). Gre za osem ciljev, ki naj bi jih svet dosegel do leta 2015. RCNT tako vsebujejo zmanjšanje lakote in revščine, univerzalno osnovno izobrazbo, enakopravnost spolov, zmanjševanje smrtnosti otrok, izboljšanje zdravja mater, boj proti pogostim boleznim, trajnostni razvoj okolja in razvoj svetovnega razvojnega partnerstva. Pristop, ki se uporablja danes, poteka od mikro do makro nivoja oziroma iz lokalnega v globalno okolje, pri čemer naj bi se bolj podpiralo "malega človeka" in njegovo aktivnejše delovanje v civilnih združenjih. Čeprav sta SDZR in RCNT dosegla več uspeha kot predhodne strukturne prilagoditve, vse države periferije tega uspeha niso občutile (Dijkstra 2011; Nayyar 2013).

Ob prelomu tisočletja je tanzanijski ekonomski in medijski trg postal bolj kompetitiven in državi je uspelo zmanjšati inflacijo, začeti odplačevati kredite in

višati BDP, kot je bilo tudi zapisano v poročilu MDS aprila 2000 (MDS 2000). Burundi pa ima drugačno zgodbo: po dolgem in ponavljajočem se političnem konfliktu se država danes sooča z načeto družbeno kohezijo, ekstremno revščino in stagnacijo ekonomskega razvoja (po BDP je Burundi med petimi najrevnejšimi državami na svetu) (MDS 2012; SB 2015).

## 2.1 PREBIVALSTVO, VERSKA STRUKTURA IN EKONOMIJA

Tanzanija danes šteje 50 milijonov ljudi in se sooča z nesorazmerno porazdelitvijo prebivalstva, saj je večina prebivalstva (44 %) stara manj kot 14 let. Verska struktura prebivalstva je dokaj mešana s 35 % muslimanskega prebivalstva, 30 % krščanskega prebivalstva in 35 % ljudi, ki ima staroverska prepričanja; Zanzibar je v 99 % muslimanske vere (CIA 2015a).

Podobno starostno strukturo ima tudi burundijsko desetmilijonsko prebivalstvo, ki je večinoma katoliške vere (62 %), 23 % ljudi protestantske, 3 % islamske, 4 % ljudi je pripadnikov drugih religij in 8 % neopredeljenih (CIA 2015b).

Obe državi se soočata z visokim deležem obolevanja za aidsom in posledično s krajšo povprečno življenjsko dobo, višjo umrljivostjo dojenčkov, višjo stopnjo splošne umrljivosti, nižjo stopnjo rasti prebivalstva in spremembami v starostni in spolni strukturi populacije (CIA 2015a; CIA 2015b).

Glede na podatke SB in MDS znaša BDP na prebivalca leta 2015 820 \$ (USD) v Tanzaniji in 352 \$ (USD) v Burundiju. To se odraža v vrtoglavem številu ljudi, ki živijo v ekstremni revščini (pod 1,25 \$ USD na dan); v Tanzaniji naj bi se z njo soočalo čez 40 % prebivalstva in v Burundiju čez 80 % (MDS 2015; SB 2015).

Poleg tega, da ima Burundi eno najvišjih stopenj revščine na svetu, se spopada tudi z močnimi notranjimi konflikti. V preteklosti je večina (okoli 85 %) prebivalstva v Burundiju pripadala hutujski etnični skupini, 14 % je bilo Tutsijev in 1 % Twajev. V obdobju genocida v Ruandi je mnogo Tutsijev zbežalo v Burundi, zaradi česar je danes tam približno 20 % Tutsijev. Identiteta državljanov je tako v večji meri etnična kot nacionalna, saj se posamezniki identificirajo predvsem s svojo etnično skupino (Stanford 2007).

Čeprav ima Burundi bogato vulkansko prst, mineralne vire in je v samem vrhu dobitnikov finančne pomoči, država ostaja revna (Ramsay 1995). Razloge za to lahko pripišemo mednarodnim akterjem, odgovornim za posojila (tj. MDS in SB), skorumpirani eliti v državi in dolgotrajnemu boju med Hutuji in Tutsiji. Revščina državljanov se je v zadnjih desetletjih močno povečala – od 36 % leta 1990 do 81 % leta 2006. Danes večina (okoli 90 %) burundijskega prebivalstva živi v ruralnih predelih države. Preživljajo se predvsem z živinorejo in gojenjem kasave, koruze, sladkega krompirja, banan, suhega fižola, sladkornega trsa in sirka, pri čemer je večina pridelka namenjena domači rabi. Izvozno najdobičkonosnejša je kava. Le 4 % ljudi je zaposlenih v vladi, 1,5 % v industriji in 1,5 % v storitvenem sektorju (Stanford 2007).

Tanzanijski ekonomski in medijski trg je po osamosvojitvi od kolonialne prevlade sicer postajal vedno močnejši in uspešnejši, vendar se življenjski standard večinskega prebivalstva ni izboljšal. Razkorak med visoko urbanizirano elito in prebivalci v slabo preskrbljenih vaseh je postajal vedno večji, saj so vasi svoje razvojne projekte za skupnost morale financirati same, brez pomoči vlade. Dostop do lokalne pitne vode je otežen zaradi slabega vzdrževanja in korupcije. Vlada je tudi razveljavila socialno in simbolno moč lokalnih poglavarjev, kar je povzročilo motnje v družbeno-religioznem in kulturnem sistemu, zaradi česar so se mnoge pomembne religijske in kulturne avtoritete razpršile in preoblikovale v skladu z novim kontekstom (Tanner 2010).

Večina prebivalstva v Tanzaniji se je v preteklosti ukvarjala s kmetijstvom, saj je bilo to tudi bolj zaželeno in racionalno za preživetje v nasprotju s težko dostopno izobrazbo (Tanner 2010). Konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja, ko je Tanzanija doživljala naftno krizo, in v osemdesetih letih, ko se je soočala s strukturnimi prilagoditvami MDS, se je veliko kmetijskih družin začelo ukvarjati tudi z rudarstvom in do takrat še dokaj neizkoriščenimi minerali. Dobičkonosnost tega posla pa je prinesla tudi nova razhajanja in hierarhije znotraj skupnosti (Bryceson in drugi 2010).

Zaradi velike koncentracije mineralnih virov je večina rudarskih aktivnosti zgoščena v Sukumalandu, ki zajema regiji Mwanza in Shinyana na severozahodu Tanzanije. Prevladujoče prebivalstvo omenjenih regij pripada največji etnolingvistični skupini v državi, to je Sukumi, za katero je čarovništvo velik in pomemben del kulture, hkrati pa predstavlja tanzanijski epicenter umorov LZA (Bryceson in drugi 2010).

Korelacija med omenjenimi dejavniki bo razložena v nadaljevanju.

Poleg tega je v zadnjih desetletjih med tanzanijskim prebivalstvom začelo naraščati število obolelih za aidsom. Ker niti vlada niti MNO niso bile uspešne v boju s to boleznijo, so se ljudje začeli zatekati k alternativni, tj. čarovniški medicini, ki je pogosto delovala s placebo učinkom in remisijo (Tanner 2010).

Aids je sicer pomembnem razlog, da se posamezniki zatečejo k čarovniški medicini, gotovo pa ni edini. V Afriki čarovništvo ponuja odgovore na mnoga vprašanja v zvezi z naravo, zdravjem, družbo in politiko. Čarovniške prakse pa se močno razlikujejo glede na geografski prostor, etnično skupino in pogosto celo znotraj ene same skupnosti, kar pa ne pomeni, da termin nima neke konceptualne skladnosti v sami praksi (Tebbe 2007).

Mnogo ljudstev v Afriki, ki verjame v čarovništvo, tudi verjame, da je svet razdeljen v dve domeni. Prva domena je vidni, manifestni svet, ki je sestavljen iz vidnih in očitnih stvari, kamor spadajo vsakodnevni opravki sekularnega pomena (tj. poljedelstvo, govedoreja, pridobivanje vode in drv). Ta domena je vzporedna z drugo domeno, poimenovano okultni svet, ki naj bi bil neviden ter naj bi vseboval čarovništvo, duhove prednikov, zle duhove in boga. Svetova naj bi bila vzročno povezana, pri čemer okultni svet lahko prodre v manifestni svet, kar pomeni, da lahko nevidne sile producirajo vidne rezultate (Ashforth 1996; Sanders 2001).

Mnogo ljudi v podsaharski Afriki verjame, da lahko okultni svet vpliva na življenje posameznikov, zaradi česar je nadzor nad temi silami za njih ključnega pomena. Glavni način soočanja vernikov z okultnim svetom je uporaba medicine ali *dawe*, ki je v rokah čarovniških zdravilcev ali *wagangov* (Sanders 2001).

Tradicionalna medicina ali *dawa* je torej med afriškimi ljudstvi neposredno povezana s čarovništvom. Na podlagi analize zdravstvenih praks med prebivalci Sukuma je bila *dawa* kategorizirana v štiri skupine: protekcijska medicina (proti zlim duhovom), asertivna medicina (ta naj bi človeka naredila bolj ljubljenega, priljubljenega in uspešnega), kreativna medicina (vpliva na plodnost rastlin, živali in ljudi) in agresivna medicina oziroma črna magija (za uboje in začaranje človeka ali objekta) (Cory 1949).



Kot obstaja več načinov uporabe *dawe*, obstaja tudi več vrst njenih izvajalcev. Večina ljudi, ki se ukvarjajo s čarovništvom v Afriki, pripada tradicionalnim zdravilcem, katerih primarni cilj je pomoč drugim. Nasprotno pa t. i. "čarovniki", ki jih obravnava ta naloga, uporabljajo svoje "moči" predvsem zaradi ljubosumja ali maščevanja (Alum 2009), zato je to čarovništvo definirano kot skrivna uporaba nadnaravnih moči za zlo, za oškodovanje drugih ali v prid sebi na račun drugih (Tebbe 2007). Razlika je tudi v samih praksah, pri čemer tradicionalni zdravilci praviloma uporabljajo rastline, "čarovniki" pa telesne organe. Predvsem pa tradicionalne zdravilce, v nasprotju s čarovniškimi, njihove države priznavajo in zato tudi plačujejo državne prispevke za delo, ki ga opravljajo (Alum 2009).

"Čarovniki" so torej tisti, ki uporabljajo človeške organe in dele telesa za svoje zvarke. Naj ponazorimo s specifičnimi primeri: v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja je v Tanzaniji vladalo prepričanje, da bo napoj iz ljudi s plešastimi glavami prinesel bogastvo in blaginjo tistemu, ki napoj zaužije, zaradi česar je bilo ubitih veliko plešastih ljudi. V Demokratični republiki Kongo so v devetdesetih letih 20. stoletja nekateri verjeli, da imajo genitalije in desne dojke devic posebne moči. V Zimbabveju pa so bile mnoge ženske z albinizmom posiljene, saj je obstajalo prepričanje, da jih spolni odnos z njimi lahko ozdravi aidsa (Alum 2009).

Napadi na LZA so tako prisotni že desetletja, kot so prisotna tudi mnoga prepričanja, ki so škodljiva in zaradi česar prihaja celo do umorov določenih posameznikov. Da bi pojasnili, kako se je razvilo prepričanje, katerega posledica so številne smrti LZA v zadnjem času, pa se je treba bolj poglobiti v samo ozadje albinizma, kako nastane, kakšne so njegove posledice in kako je zdravstveni problem postal temelj za družbeno determiniranost in mistifikacijo.

### 3 GENETSKO OBOLENJE, IMENOVANO ALBINIZEM

Albinizem je redka in nenalezljiva bolezen ter posledica genetskega obolenja, ki ovira pigmentacijo kože, vpliva pa tudi na lase in oči. Drugače povedano, albinizem je genetsko pomanjkanje proizvodnje pigmenta melanina. Melanin je temen pigment, prisoten v notranjem ušesu; količina pigmenta v ušesu je povezana s količino pigmenta oči in kože, torej s splošno obarvanostjo. LZA so tako zlahka prepoznavni po svetli, beli koži in rdečih očeh. Za zdaj še ne obstaja cepivo, ki bi preprečevalo albinizem oziroma ki bi omogočilo produkcijo pigmenta melanin (Garber in drugi 1982; Baker 2011; United Nations High Commissioner for Human Rights 2013).

Albinizem je večinoma recesivno gensko dedovano stanje. To pomeni, da otrok deduje po en "abnormalen" gen od vsakega starša, ki pa imata v večini primerov normalno pigmentacijo. Pravzaprav je eden na vsakih 75 ljudi nosilec albinizma, kar pomeni, da ima v sebi po en "normalen" in en "abnormalen" gen ("normalen" gen je tako rekoč močnejši od "abnormalnega", zato je ta človek le prenašalec). Ko sta oba človeka nosilca gena albinizma, ima otrok 25 % možnosti, da dobi albinizem. Ker DNK nosi genski zapis, DNK v genu albinizma ne vsebuje zapisa, ki bi zapovedal telesu, da proizvede dovolj pigmenta, ki ga posameznik potrebuje za različne funkcije (npr. sluh in vid) (Vision For Tomorrow Foundation 2014).

Obstaja več vrst albinizma. Ta naloga bo raziskovala okulokutani albinizem, pri katerem sicer ločimo štiri tipe, vendar ti niso ključnega pomena za nas. Okulokutani albinizem vpliva na kožo, oči in lase (Vision For Tomorrow Foundation 2014), zaradi česar se prišteva med najbolj vidna genetična stanja. Odsotnost pigmenta se pri LZA kaže v blede koži, peščeno obarvanih laseh in svetlo rjavih očeh, s katerimi je tudi povezana slaba ostrina vida (Baker 2011). Glavni test za albinizem je tako pregled oči, saj se ta bolezen vedno kaže v slabšem vidu ali celo slepoti (National Organization for Albinism and Hypopigmentation 2015).

Ocenjuje se, da je na svetu ena oseba z okulokutanim albinizmom na 20.000 ljudi (Genetics Home Reference 2007). V Afriki je ta številka mnogo večja: ocenjeno je, da ima albinizem ena oseba na 10.000, pri določenih populacijah (tj. določene etnične skupine v Južni Afriki in Zimbabveju) pa celo ena na 1.000 ljudi. Tako Mednarodna zveza Rdečega križa (MZRK) ocenjuje, da je bilo v Burundiju vsaj 1.000 LZA

(MZRK 2009). Tanzanija je država z največjim številom LZA, vendar pa ocenjeno število variira glede na vir: vlada poroča, da naj bi imelo albinizem 0,04 % oziroma okoli 20.000 državljanov, MNO, kot je UTSS, pa ocenjujejo enega ČZA na 1.400 prebivalcev, kar pri 49-milijonskem prebivalstvu pomeni, da ima Tanzanija 35.000 LZA. (Hong in drugi 2006, 3; Lapidos 2009; Baker 2011, 3; Larson 2011, 4; United Nations High Commissioner for Human Rights 2013, 4-5; CIA 2014; The United Republic of Tanzania 2014; UTSS 2015a).

Albinizem je še posebej nevaren v podnebjih z močnim soncem, kakršno imata tudi Tanzanija in Burundi, ker pomanjkanje melanina povzroča hude poškodbe kože zaradi izpostavljenosti UV-žarkom. LZA pogosto trpijo zaradi opeklin, mehurjev in sončne keratoze ter motenj vida, kot sta kratkovidnost in škiljenje (Lapidos 2009). Za obvarovanje svojega telesa pred soncem morajo uporabljati kremo za sončenje, nositi pokrivala in posebna očala, ki pa so draga in nedostopna v večini ruralnih območij. Mnogim državam namreč ni uspelo zagotoviti ustrezne dosegljivosti in dostopnosti teh za LZA ključnih in osnovnih življenjskih potrebščin (Thuku 2011).

Kombinacija pomanjkanja pigmenta in potrebne zaščite povzroča hude opekline in pogosto kožnega raka. Posledično mnogo LZA umre pred tridesetim letom in večina pred štiridesetim letom (Lapidos 2009).

LZA pa niso ogroženi le zaradi genov in podnebja; večina prebivalstva v podsaharski Afriki je o albinizmu napačno informirana zaradi velikega pomanjkanja strokovnih genetičnih razlag, ki bi osveščale prebivalstvo in tako preprečile potencialne napade na LZA (Baker 2011).

## 4 PROBLEMATIKA ALBINIZMA SKOZI SOCIOKULTUROLOŠKO PRIZMO

Albinizem lahko uvrščamo tako med zdravstvene kot tudi družbene probleme. Stigmatizacija, na splošno, izhaja iz identifikacije in razlikovanja med “nami” in “njimi”. Genetsko obolenje albinizma povzroči, da se posamezniki zelo vidno razlikujejo od večine, kar je najverjetneje razlog za že stoletja dolgo stigmatizacijo LZA. Vendar pa je “tradicija”, ki ubija LZA za bogastvo, relativno nova. Zakaj in na kakšen način je prišlo do premika k temu specifičnemu prepričanju, bo pojasnjeno v naslednjem poglavju.

### 4.1 DUALIZEM GLOBALIZACIJE

Začnimo s pojasnitvijo modernosti in dualizma globalizacije, ki sta v precejšnji meri odgovorna za utrditev starih in razmah novih oziroma po Hobsbawmu *izumljenih tradicij*.

S terminom *modernost* pogosto označujemo moderno državo, kapitalizem in individualizem, ki dominirajo na mnogih območjih sveta že od prve svetovne vojne. Po drugi svetovni vojni se je pojav še potenciral, najprej z razmahom televizije in nato interneta, kar je prav tako omogočilo kulturnemu pretoku preseči omejitve časa in prostora (Eriksen 2009).

Posledično danes razumemo posttradicionalno družbo kot inherentno globalno in hkrati nenehno reflektivno (Giddens 1994; Wallerstein 2006). Kljubuje obstoječim avtoritetam, saj je poudarek na individuumu in njegovi sposobnosti sklepanja socialnih vezi, ki niso več podedovane, kar ustvarja nove forme soodvisnosti (Giddens 1994).

S pojavom globalizacije se je po mnenju mnogih antropologov ter drugih humanističnih in tudi družboslovnih znanstvenikov povečala možnost, da določene tradicionalne družbe ne bodo zdržale pritiskov modernizacije (Eriksen 2009). A kot so poudarili že Hobsbawm (1983), Giddens (1994), Beck (2003), Eriksen (2009) in drugi, globalizacija ne pomeni, da si ljudje in družbe postajamo vedno bolj enaki, temveč da si postajamo različni na nove načine.

Marshall Sahlins je raziskoval razmerje med tradicionalnimi družbami in modernizacijo in ugotavljal, da z razširitvijo dokaj homogenega zahodnega kapitalizma prihaja v teh družbah do več avtohtonih adaptacij. Lokalna heterogenost je torej neke vrste odgovor na globalno homogenost, kar avtor poimenuje *indigenizacija modernosti* (Sahlins 1999, ix-x). To ravnovesje je znano tudi kot *globalizacija* po Ronaldu Robertsonu (1997), ki opozarja na dejstvo, da tako kot globalno vpliva na lokalno, tudi lokalno vpliva na globalno. Tudi Ulrich Beck zavrača mit o linearnosti oziroma enosmernem procesu in pravi, da je globalizacija vedno vodila k novemu pomenu lokalnega, zaradi česar smo danes priča nastanku transnacionalnih in translokalnih kultur oziroma socialnih prostorov (Beck 2003). Po besedah Jonathana Friedmana pa se v kontekstu nove globalne realnosti soočamo z modernistično homogenizacijo ter hkrati s kulturno in etnično fragmentacijo, ki sta dve strani istega kovanca (Friedman v Eriksen 2009).

Kot odgovor na modernizacijo in globalizacijo so se mnoge tradicionalne kulture še bolj okrepile, pogosto pa so zaradi novega konteksta oblikovale nove forme. Eric Hobsbawm (1983) je razvil koncept *izumljenih tradicij*. To so skupine praks, ki temeljijo na očitnih, pa vendar tiho sprejetih pravilih, ritualih in simbolih ter želijo s ponavljanjem inkulturirati določene vrednote in norme, ki namigujejo na nadaljevanje preteklosti. *Izumljene tradicije* so tako relativno nov pojav (zadnjih dvesto let) in odgovor na velike tehnološke in družbene spremembe. Hitre transformacije v družbi oslabijo ali celo uničijo družbene vzorce, ki so se navezovali na stare tradicije, ki posledično postanejo neaplikativne. To pomeni, da je treba ustvariti nove tradicije, ki so dovolj fleksibilne oziroma usklajene s tehnologijo in družbo v določenem obdobju. Avtor tako predvideva, da medtem ko se zahodna družba sooča z vedno več inovacijami, bodo izumljene tradicije postajale vse pogostejše (Hobsbawm 1983).

*Izumljene tradicije* tako pogosto nastanejo zaradi identifikacije posameznikov z določeno kulturo, ki se ji kljub globalnim spremembam ne mislijo odreči. Kako se družbe oziroma kulture odzovejo na modernizacijske procese, pa ni le vprašanje identitete, ampak tudi moči. Čeprav so kulture svobodne v svojih strategijah soočanja s postmodernim, demokratičnim in kapitalističnim sistemom, je ta tudi odraz svetovne moči, ki je odgovorna za okoliščine, v katerih so se kulture znašle (Eriksen 2009).

Nova tradicija tako ne potrebuje dolge zgodovine, temveč le, da se nove prakse

ponavljajoče naslanjajo na stare situacije. *Izumljene tradicije* so nekakšni poskusi ohranjanja konsistentnosti in strukture v nenehno spreminjajočem se in inovativnem svetu. Čeprav so tradicije pogosto ustvarjene nezavestno in posredno, pa so dobro orodje za legitimacijo nastajajočega sistema moči (Hobsbawm 1983), saj je tisto, kar je kulturno sprejeto, v rokah tistih, ki imajo moč (Tanner 2010).

Kulturne in simbolne avtoritete v Tanzaniji in Burundiju so se po kolonializmu in še posebej v času sprejemanja strukturnih prilagoditev in s tem novega gospodarskega sistema razpršile, zaradi česar so potrebovale legitimacijo v novih kontekstih. Ker kapitalistični sistem v svojem bistvu temelji na povečevanju dobička, so ljudje hitro začeli upoštevati vidik denarja in uspeha. Posledično so se tudi t. i. "čarovniki" prilagodili kontekstu in začeli ponujati napoje, ki posameznikom obljublajo bogastvo, kar je napoje naredilo zaželene in iskane. Zakaj so si za žrtve izbrali ravno LZA, pa bo pojasnjeno v naslednjem poglavju.

#### 4.2 IDEOLOŠKA PREPRIČANJA, KI KRATIJO SVOBODO LZA

Večina tanzanijskega in burundijskega prebivalstva se je in se še vedno pretežno ukvarja s kmetijstvom, zaradi česar je družba dajala velik poudarek fizični zmogljivosti posameznika. Otroka z albinizmom ali hendikepiranega otroka so ob rojstvu pogosto dali v stojnico z živalmi in tisti otrok, ki ni bil poteptan do smrti, je lahko živel. Večine novorojenčkov, ki ni preživela, najpogosteje niso niti uradno pokopali (Bryceson in drugi 2010).

Prepričanja v zvezi z albinizmom imajo na tem prostoru že stoletja dolgo tradicijo in se razlikujejo glede na etnično skupino in območja (United Nations High Commissioner for Human Rights 2013). Tradicionalno so bili ljudje v podsaharski Afriki prepričani, da je rojstvo otroka z albinizmom kazen za kak prekršek, da je albinizem nalezljiv in da so LZA mentalno hendikepirani (Baker 2011). Pogosto so bili poimenovani *zeruseru*, kar se nanaša na angleško besedo za nič, saj se je verjelo, da so v neki vmesni poziciji med dejanskim in duhovnim svetom. To se očitno nanaša na njihovo pomanjkanje pigmentacije kože ter tudi na pogosto odsotnost njihovih grobov (Bryceson in drugi 2010; Baker 2011). V določenih družbenih skupinah jih povezujejo z opicami, v drugih z denarjem, v tretjih pa tudi s prepričanjem, da so "čarovniki", "hudiči" ali "ljudje, ki so prekleti". Določene skupnosti verjamejo, da naj

bi stik s ČZA prinesel nesrečo, bolezen ali celo smrt (United Nations High Commissioner for Human Rights 2013). Mnogo žensk, ki so rodile otroka z albinizmom, je zato ostalo samskih, saj so jih možje obtožili, da so spale s človekom druge rase, da so nečiste, “uročene” ali da so “čarovnice”. Otrokom pa je bilo pogosto prepovedano kakršnokoli socializiranje z drugimi otroki, zaradi česar so hitro postali marginalizirani (Thuku 2011).

LZA v podsaharski Afriki trpijo zaradi predsodkov, stereotipov in stigmatizacije kot posledice genetskega stanja. Pogosto so prikrajšani z zdravstvenega in socialnega vidika, kar se kaže na mnogih ravneh posameznikovega življenja, od izobrazbe in dela do socialne (ne)sprejetosti in poroke ter ogroženosti življenja. Problemi se pojavljajo zaradi neupoštevanja njihovih potreb v šolskem sistemu, diskriminacije pri zaposlitvi itd. (Baker 2011; Thuku 2011). Zaradi zdravstvenega stanja *nistagnus* otroci z albinizmom težko berejo s table in s papirja, kadar je uporabljena manjša pisava in ker učni material pogosto ni prilagojen tej skupini posameznikov, zato imajo slabše učne rezultate in posledično nižjo stopnjo izobrazbe. Zaradi tega in tudi zaradi stigmatizacije LZA težko najdejo zaposlitev, če pa jo že dobijo, morajo pogosto delati zunaj na soncu (Thuku 2011).

Vseeno pa, zgodovinsko gledano, LZA nikoli niso bili socialno ogroženi v smislu albino fetiša, ki je razširjen danes, kot tudi ni bilo nikoli določenega simbolizma, ki bi impliciral, da bodo to postali (Bryceson in drugi 2010).

Nedavno pa se je razvil nov nabor prepričanj v okviru do LZA. Albino fetiš je mentalni konstrukt, ki v svoji praksi zahteva ugrabitev ljudi z albinizmom, ki so nato mutilirani, odrti iz lastne kože in/ali umorjeni z namenom, da se njihove okončine, kosti, organe ali lase uporabi za amulet in napoje za “muti” ali čarovništvo (Sanders 2001; Bryceson in drugi 2010; Baker 2011). Njihove kosti se pogosto zakoplje v rudniške rove, ker se verjame, da se bodo sčasoma spremenile v zlato. Kostni se uporabljajo tudi pri kopanju rude in za amulete, ki naj bi prinašali srečo in zaščito (Bryceson in drugi 2010; United Nations High Commissioner for Human Rights 2013). Nekateri ribiči privežejo lase LZA na ribiško mrežo, da bi ujeli več rib (Gettleman 2008; United Nations High Commissioner for Human Rights 2013). Napadeni so bili tudi že grobovi LZA, zato so jih začeli pokopavati v cementnih krstah in celo zacementirali nekatera pokopališča, da bi to v prihodnje preprečili

(Bryceson in drugi 2010; Baker 2011).

Verjame se tudi, da lahko spolni odnos s ČZA ozdravi človeka aidsa ter da lahko napoj, narejen iz delov telesa LZA, prepreči pričakovane nesreče, kot sta čarovništvo in pretiran dež (Tanner 2010; Baker 2011). Obstajajo tudi prepričanja, da lahko žrtvovanje ČZA zadovolji boga gore, ko eksplodira vulkan, in da trganje las ČZA prinaša srečo (United Nations High Commissioner for Human Rights 2013). Najbolj razširjeno in eno izmed najbolj skrb vzbujajočih prepričanj pa je, da lahko ta napoj obogati ter prinese srečo in zdravje tistemu, ki ga zaužije (Tanner 2010; Baker 2011; United Nations High Commissioner for Human Rights 2013).

Ker znanci, sosodje, prijatelji ali člani družine pogosto skušajo obvarovati ČZA, so bili mnogokrat ranjeni in ubiti tudi oni. V smrtni nevarnosti pa so bili tudi že novinarji, kot je Vicky Ntetema, ki je potrebovala 24-urno zaščito in je morala dvakrat zapustiti državo zaradi groženj (Wray 2010; Thuku 2011).

Lov LZA ni omejen le na ruralna območja Tanzanije, temveč je zelo razširjen tudi v večjih mestih (na primer: Morogoro, Arusha in Dar as Salaam), kjer je anonimnost ljudi večja. Telesa tam izginejo bolj neopazno, njihove kože so lahko prodane za velik zaslužek, morilce in trgovce pa je težje odkriti (Sanders 2001).

Trgovanje z deli telesa LZA pa ni omejeno le na Tanzanijo in Burundi, pač pa naj bi bilo razširjeno že po vsej Afriki (United Nations High Commissioner for Human Rights 2013). Čarovništvo in z njim povezani napadi, umori in iskanje azilov LZA so bili zabeleženi že v Beninu, Bocvani, Burkini Faso, Kamerunu, Demokratični republiki Kongo, Egiptu, Gani, Gvineji, Keniji, Slonokoščeni obali, Malaviju, Maliju, Mozambiku, Namibiji, Nigeriji, Ruandi, Senegalu, Južni Afriki, Swazilandu, Senegalu, Ugandi, Zambiji in Zimbabveju (Larson 2011, UTSS 2015b). Izjemno skrb vzbujajoč podatek pa je tudi, da čarovništvo in druge okultne ekonomije z leti ne upadajo, temveč so v porastu in se širijo že prek kontinenta (Sanders 2001).

Mnogi raziskovalci pa so poudarili tudi dejstvo, da so izmišljena, pa vendar splošno sprejeta prepričanja glede določene skupine ljudi pogosta tam, kjer se da ločiti določen del prebivalstva od večine, saj je ta drugačna ali pa vsaj tako deluje v določenem kontekstu. Tipičen primer so prav starejše ženske in LZA, ki so pogosto



potisnjeni na rob družbe in zato predstavljajo večji potencial za predpostavke, povezane s čarovništvom (Tanner 2010).

#### 4.3 RAZLIČNE RAZLAGE PROBLEMA NAPADOV NA LZA

Vprašanje čarovniških praks spodbudi razprave o pomembnosti oziroma sploh smiselnosti ohranitve tradicij, še posebej kadar so te lahko izjemno škodljive in so vzrok za napade in umore posameznikov ali določenih skupin. Z etičnega vidika je to seveda nedopustno tako danes kot tudi v preteklosti. Kljub temu pa se vera v čarovništvo danes lahko razširi bistveno hitreje kot v preteklosti, pri čemer zavzema prostor tudi zunaj družbenega, kulturnega in zgodovinskega konteksta nastanka, kar ga dela še bolj problematičnega.

Raziskovalec Todd Sanders, ki se je leta 1999 odpravil v Tanzanijo, da bi razkril, zakaj prihaja do umorov LZA, je pretežni del odgovornosti za razmah čarovništva v nove dimenzije pripisal močnemu vplivu MDS in njegovim zahtevam po strukturnih prilagoditvah. Prvič, ker so se te vsaj sprva kazale kot etične, čeprav so delovale v korist zahodnih kapitalističnih držav. Drugič, ker je bil prosti trg "vsiljen" mnogim državam podsaharske Afrike, kar je pripeljalo do komodifikacije vere v čarovništvo. V okviru kapitalistične miselnosti si ljudje želijo imeti čim več denarja in stvari, kar pa je lahko izjemno problematično v kontekstu, kjer večina prebivalstva nima veliko denarja in se pogosto obrne k čarovništvu za zadovoljitev svojih potreb. Z drugimi besedami, prosti trg pomeni, da je vse na prodaj za določeno ceno, kar v podsaharski Afriki vključuje tudi čarovništvo. Tako določeni raziskovalci trdijo, da je nedavni kapitalistični razvoj prej spodbudil razpon čarovništva, kot pa da bi ga izničil. V praksi to pomeni, da je čarovništvo, ki je imelo pomen le znotraj specifičnega klana, danes na prodaj komurkoli ne glede na kontekst (Sanders 2001).

Kot smo že omenili, se čarovništvo podsaharske Afrike ne nanaša le na LZA, ampak si za žrtve izbere tudi druge, najpogosteje marginalizirane skupine ljudi. Na primer, glede starejših žensk obstaja prepričanje, da se skupaj z drugimi "čarovnicami" ponoči zberejo, transformirajo v živali in konzumirajo otroke, pogosto pa se jim pripiše tudi odgovornost za razne bolezni in nesreče. (Mesaki 2009). Določena ljudstva verjamejo tudi, da obstajajo "čarovnice", ki ubijajo ljudi z razlogom, da bi se mrtveci spremenili v zombije, ki jim služijo ponoči, zaradi česar je bilo umorjenih že

veliko starejših žensk. Obstajal naj bi tudi pakt med človekom in božanskim, imenovan *ndagu*, ki gre celo do take skrajnosti, da od človeka zahteva umor njegovega najljubšega otroka ali sorodnika za pridobitev npr. zelene službe (Sanders 2001).

Poleg tega večina afriških kultur razume razmerje med dobrim in zlim v neposredni povezavi, pri čemer posameznik ne igra nobene vloge. To tudi pomeni, da je uporaba magije proti nekomu, ki naj bi bil zloben, upravičena oziroma celo hvaljena, saj naj bi bila koristna za celotno družbo. Kar je tradicionalno veljalo za orodje normalizacije in harmonizacije medčloveških odnosov, se danes kaže kot instrument za medicino in duhovne intervencije posameznikov, ki si želijo uspeha in bogastva (Bryceson in drugi 2010).

Vzhodna Afrika je že dolgo znana po uporabi človeških delov telesa v ritualih, čarovništvu in medicini. Ti rituali so se pogosto pojavljali tudi v povezavi z vojsko, ko naj bi vojaki pred bitko za srečo zaužili meso padlega vojaka. To je bilo tudi dokumentirano z videi, ki pa so se hitro razširili in postali popularni med rudarji in kmeti. Ena od predpostavk za razmah afriške trgovine s človeškimi deli telesa je torej tudi razmah sodobnih medijev s kočljivimi in vprašljivimi vsebinami (Cory 1949; Bryceson 2010). Civilne organizacije tako opozarjajo na vlogo filmske industrije, ki naj bi predvajala in posredično promovirala ter vzdrževala vraževerje in prakse, ki iz njega izhajajo (Under The Same Sun).

V Tanzaniji je bil opažen trend, morda prav tako povezan z razmahom sodobnih medijev, da je veliko ljudi, še posebej rudarjev začelo hoditi do prebivalstva Sukuma, ki naj bi bilo že dolgo poznano in občudovano zaradi svojega znanja čarovništva (Sanders 2001b v Bryceson in drugi 2010, 363). Obiskovanje *wagangov* in uporaba *dawe* naj bi bila zelo popularna v rudarski skupnosti, saj naj bi delovala kot posrednika do sveta duhov, ki jih nato rudarji prosijo za pomoč pri iskanju dragih rud. Po eni strani moramo zaupanje teh ljudi v čarovništvo razumeti v kontekstu težkih ekonomskih razmer. Z drugimi besedami: "*Divinacijski narativ waganga in obljuba uspeha skozi ritualne performativnosti nahranijo imaginacijo tistim, ki si želijo bogastva*" (Bryceson in drugi 2010: 361). Po drugi strani pa vest in morala ne igrata velike vloge, saj mnogo rudarjev in drugih ljudi verjame, da so LZA nekoristni za družbo in da jih ta ne bi pogrešala (Bryceson in drugi 2010).

## 5 UMORI LZA

Uporaba delov telesa za izdelovanje napojev je zabeležena že od leta 1940 (Tanner 2010). Med letoma 1970 in 1988 pa se je pojavila dodatna politična in družbena skrb, ko je bilo na podlagi vraževerja in čarovništva ubitih več kot 3500 ljudi predvsem v naslednjih regijah Sukumalanda: Shinyanha, Mwanza in Tabora (Mesaki 2009, Tanner 2010). Mesakijeva raziskava je pokazala, da so v 85 % primerov v omenjenih regijah umorili ženske, od teh je bilo 91 % starejših. Umori so se zgodili na podlagi pogostega prepričanja, da so starejše ženske zlobne čaravnice, ki nameravajo škodovati drugim. Ti umori zaradi domnevnega čarovništva postajajo pogostejši po odselitvi otrok od hiše, ne da bi bila obenem zagotovljena zadostna podpora in varstvo starejših žensk (Mesaki 2009).

MZRK ocenjuje, da je več kot 10.000 LZA razseljenih oziroma da se skrivajo (MZRK 2009) in da število te populacije hitro upada. V Burundiju je bilo v začetku leta 2009 ubitih več kot ducat LZA, do maja 2015 pa se je zgodilo 18 umorov, 12 napadov, v katerih so žrtve preživele, in 4 napadi na grobove LZA (skupno 34 prijav). V Tanzaniji je bilo do maja 2015 zabeleženih 75 umorov, 61 napadov, v katerih so žrtve preživele, 1 ugrabitev in 18 izkopanih grobov LZA (skupno 155 prijav). Pri tem je pomembno poudariti, da je bil tu tudi prvi zabeležen napad na ČZA leta 2006 (UTSS 2015b). Od leta 2006 do danes je bilo v petindvajsetih afriških državah prijavljenih 146 umorov LZA in 228 napadov, ki vključujejo mutilacije, nasilje, ugrabitve, napade na grobove in primere azilov. Skupno tako govorimo že o 374 žrtvah, ki so to postale zaradi pomanjkanja pigmentacije. Neuradno pa se ocenjuje, da je to število bistveno višje, saj mnogo napadov ni nikoli dokumentiranih (UTSS 2015b, 1–13).

Najpogostejši napadi in umori so v ruralnih območjih, v Tanzaniji predvsem v Tabori, Arushi, Mari, Shieli in Shinyangi (Tanner 2010; Under the Same Sun). Tanzanijska regija Mwanza (ki je del Sukumalanda) velja za najbolj nevarno, saj ima najvišji delež umorov, kar pa korelira tudi z najvišjim številom *wagangov* oziroma čarovniških zdravilcev (približno 3000 samo v tej regiji) (Baker 2011).

Večina žrtev je bila umorjenih med desetim in tridesetim letom, pri čemer napadalci najpogosteje pripadajo tolpi. Umori se lahko zgodijo z ugrabitvijo ali celo z vdorom v

hišo, kjer je pogosto celotna družina prisotna in prisiljena gledati napad. Pogosti so tudi primeri umorov, ko oseba, ki ji ČZA zaupa, tega pod pretvezo odpelje na odmaknjeno lokacijo, kjer čakajo člani tolpe. Žrtve so ubite na različne načine, nekatere so utopljene, druge zadavljene, velika večina primerov pa kaže na razkosanje LZA z uporabo mačete (Bryceson in drugi 2010).

Kljub temu da večina prebivalstva v obeh državah v religijskem smislu pripada krščanstvu ali islamu, so *waganga* zdravilci zelo obiskovani, saj so znani po svoji moči zdravljenja, odganjanja zlobnih duhov in čarovništvu (Bryceson in drugi 2010). To naj bi jih povezovalo tudi z rudarji, ki iščejo zlato in diamante in se radi zatečejo k njim, ti pa jim naredijo in prodajo amulete, ki naj bi jim pomagali najti rudo ter jih zaščitili pred nevarnostmi, ki se lahko skrivajo v jami (Baker 2011).

Trgovanje z deli telesa LZA je zato zelo dobičkonosen posel, saj so ljudje, ki so albina pripravljene ubiti, dobro plačani (okoli 250 USD), za okončino ČZA se običajno dobi okoli 200 do 3000 USD, za celotno telo pa kar 75.000 USD. To je ogromna vsota denarja v državah, kjer znaten delež, ponekod pa tudi večina prebivalstva živi pod mejo revščine, torej pod 1,25 USD na dan (Larson 2011; Thuku 2011). Ne glede na to pa bi moralo človeško življenje seveda pretehtati ekonomsko oziroma finančno varnost posameznika (Larson 2011).

Predvideva se, da kupci niso pretežno tisti, ki želijo obogateti in se rešiti revščine, temveč premožni ljudje oziroma ljudje iz višjega sloja, ki si želijo biti še bogatejši in imeti še več moči (Mrdaveyd 2009). Tanzanijska novinarka Vicky Ntetema je celo opozorila, da so časi predvolilnih kampanj najbolj zastrašujoči, saj so po poročanjih čarovniških zdravilcev politiki tisti, ki radi uporabljajo napoje za zagotavljanje svoje zmage na volitvah (BBC News 2010).

Obravnavani umori so brez dvoma skrb vzbujajoči in odvisni od posredovanja držav, v katerih se dogajajo. Čeprav si tanzanijska in burundijska vlada ne zatiskata oči pred temi dogodki, je bilo do danes njuno posredovanje očitno nezadostno. Naslednje poglavje tako raziskuje ukrepe, ki sta jih vladi sprejeli v prid ogroženim LZA, kot tudi pomanjkanje ustrezne izobrazbe, institucij in ozaveščenja ljudi, kar pa ni omejeno le na Tanzanijo in Burundi.

## 5.1 DRŽAVI IN NJUNA AKCIJA

Leta 2005 je Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) razdelila anketo svojim državam članicam in drugim institucijam ter organizacijam, ki se ukvarjajo z zdravstvom v Afriki, da bi odkrila več in bolj podrobne informacije o epidemiologiji ter zdravstvenih in socialnih problemih, ki zadevajo LZA.

Raziskava je pokazala, da oviri pri uspešni pomoči LZA nista le pomanjkanje financ in ustrezna osveščenost prebivalstva, temveč tudi neusposobljenost večine zdravstvenih delavcev za delo z LZA. To se kaže v pogosto slabi oziroma nepravilni oskrbi LZA zaradi pomanjkanja senzitivnosti pri pristopu do problema (Hong in drugi 2006). Podobna situacija je tudi v centrih za razseljene otroke in ljudi s posebnimi potrebami, kjer živi mnogo LZA, ki so jih zapustile družine ali pa so ušli zaradi grožnje s smrtjo. Centri so slabo financirani z malo osebja, kar se kaže v prenatrpanosti ter slabih higienskih in zdravstvenih razmerah. Zaposleni v večini primerov nimajo zadostnega znanja, sredstev za preprečevanje ali pomoč pri kožnih boleznih ter materiala za poučevanje. V centrih prihaja tudi do spolnega in drugih vrst nasilja (MZRK 2009; UN Human Rights 2014).

Do leta 2006 je bila Tanzanija edina država, ki je imela specializirane klinike za dermatološke posledice albinizma. Poleg omenjene so le še štiri druge države, to so Sao Tome in Principe, Mozambik, Mauritius ter Kongo, poročale, da informirajo in svetujejo glede UV-sevanja LZA v bolnišnicah in klinikah (Hong in drugi 2006). Preostale države problema in posledic vpliva močnega sonca na LZA niso nikoli zares izpostavile.

Poleg tega večina afriških držav še vedno ni zagotovila ustreznih institucij, zdravstvenih in drugih, ki bi se osredotočale na problem albinizma ali se vsaj ukvarjale z njim, kar kaže na nezainteresiranost večine vlad za ta problem.

Čeprav je tanzanijska vlada na umore odreagirala relativno hitro in obtožila, pa tudi opozorila, lokalne zdravilce, naj nemudoma prenehajo opravljati omenjene prakse, so bili sodni postopki veliko počasnejši: čeprav so umori dokumentirani že od leta 2006, so prvi primeri začeli prihajati v sodne dvorane šele leta 2009 (Bryceson in drugi 2010). V tem letu je problem tudi pridobil pomembnost, saj je tanzanijski predsednik Jakaya Kikwete za zagotavljanje varnosti LZA oznanil namestitev policije v

dvaindvajsetih provincah in pozval vse, ki imajo podatke o umorih, da sodelujejo z oblastmi. Spremenjen je bil tudi zakon o čarovniški obrti, aretiranih je bilo čez sto posameznikov, za katere je obstajalo prepričanje, da so vpleteni v umore. Vlada je prav tako distribuirala mobilne telefone LZA, da bi ti ob napadu lahko nemudoma poklicali policijo, vendar pa je bilo do danes razdeljenih le 200 telefonov v državi z okoli 200.000 LZA. Poleg tega se večina napadov zgodi v ruralnih predelih države, do koder policija potrebuje relativno dolgo časa za posredovanje (Moore in drugi 2009).

Leta 2010 je predsednik Kikwete podpisal zakon o invalidskem varstvu, ki promovira in ureja osnovne pravice ljudi z oteženimi fizičnimi zmožnostmi (The United Republic of Tanzania 2010). Ker pa zakon zadeva predvsem socialno varstvo, pravico do izobrazbe, zaposlitve in javnih dobrin, ni imel tako velikega vpliva na LZA, ki se na prvem mestu ne borijo za osnovne pravice, pač pa za preživetje. Razkorak med zakoni in realno situacijo je torej očitno velik. Dober primer tega je dejstvo, da je po eni strani v šestem členu omenjenega zakona poudarjeno, da vlada prepoveduje vse vrste diskriminacije, po drugi strani pa so bila sojenja že večkrat ustavljena zaradi pomanjkanja denarja. Nekatere LZA, ki so bili v preteklosti žrtve napada, je država celo prisilila, da zapustijo varne hiše in se vrnejo v svoje domove, saj naj bi se situacija umirila (Larson 2011).

Tanzanijska vlada je tudi uradno prepovedala čarovniške zdravnike in januarja 2015 skupaj s Tanzanijskim albino društvom (TAD) ustanovila posebno enoto, ki bo izvajala operacije v zvezi z ugrabitvami, napadi in umori LZA (Smith 2015). Rezultatov teh akcij za zdaj še ni mogoče zaslediti.

Premestitev LZA v drugo državo ne predstavlja potencialne rešitve problema, saj, kot je bilo že omenjeno, vraževerje in prepričanje v čarovništvo močno presega nacionalne meje Tanzanije in Burundija (Larson 2011).

Ker do danes ukrepi vlad niso dosegli znatnih rezultatov, so se z leti vmešali tudi razni mednarodni akterji. Sprva so bila združenja tista, ki so opozarjala na ta pereč problem, nedolgo zatem pa so se pridružile tudi MNO in druge institucije.

## 5.2 ODZIVI VLADNIH IN NEVLADNIH TER TUJIH IN MEDNARODNIH AKTERJEV

Na nezadostne ukrepe držav že leta opozarjata Pravni center za varstvo človekovih pravic (PCVČP) in TAD. Omenjeni organizaciji sta leta 2009 tudi vložili peticijo proti tanzanijski vladi, saj ta krši lastno ustavo v naslednjih členih: v 12. členu, ki pravi, da morajo biti vsi ljudje svobodni, enakopravni in imeti pravico do dostojanstva; v 14. členu, ki zagotavlja pravico do življenja in njegovo zaščito, ter v 29. (2) členu, ki zagotavlja enako zaščito vsakega posameznika v skladu z zakonom. Peticija je tako poudarila nesposobnost vladnih ministrstev, ki niso zagotovila orodij za zaščito kože LZA in primerne zdravstvene nege, pa tudi njihov neuspeh pri obrambi in zaščiti LZA zaradi omenjenih vraževernih prepričanj. Čeprav je nekaj dni po vlogi peticije TAD odstopila (domnevno zaradi pritiska vlade), je PCVČP ostala trdna v svojih prepričanjih in zahtevala presojo vrhovnega sodišča (Moore in drugi 2009).

Negativna poročila o ravnanju tanzanijske vlade so prišla tudi od visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice in Rdečega križa, ki opozarjata na prej omenjene grozljive življenjske razmere v vsaj trinajstih centrih za razseljene otroke in ljudi s posebnimi potrebami (MZRK 2009; UN Human Rights 2014).

Problem je leta 2008 priznal Evropski parlament s sprejetjem posebne resolucije o pobojih LZA v Tanzaniji, ki poleg tega, da obsoja umore, poziva Evropsko komisijo in države članice za podporo tanzanijski vladi, MNO in civilnim združenjem pri njihovih prizadevanjih. Ti obsegajo sprejetje zakonov, ki urejajo potrebe in pravice LZA glede ustreznega izobraževanja, ustrezne zdravstvene nege za preprečevanje smrti v primeru ozdravljivih vrst raka, nediskriminacijo in vključenost v družbo ter dostop do zaposlitve. Resolucija prav tako poziva tanzanijskega predsednika, da predloži resolucijo Evropskemu svetu in Evropski komisiji ter Afriški uniji (European Parliament 2008).

Leta 2010 so problem načrtnega poboja LZA priznale tudi Združene države Amerike s sprejetjem resolucije. Ta poziva vse države vzhodne Afrike, predvsem Tanzanijo in Burundi, da preprečijo nadaljnje nasilje in obsodijo storilce preteklih napadov (Congres.gov. 2010).

Obstajajo pa tudi številni mednarodni dokumenti, ki so namenjeni zaščiti ljudi po vsem svetu na podlagi temeljnih človekovih pravic.

*Splošna deklaracija človekovih pravic* (1948) pravi, da so vsi ljudje svobodni, razumni in vestni ter morajo tako uživati enake pravice in svoboščine ne glede na “raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno pripadnost, premoženje, rojstvo ali kakršnokoli drugo okoliščino” (Splošna deklaracija človekovih pravic 1948, 2. člen). V nadaljevanju zagotavlja pravico do osebne varnosti in prostosti brez mučenja, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ter pravico vsakega posameznika do enakega varstva pred diskriminacijo.

*Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije* (1969) poudarja prepoved razlikovanja, omejevanja in izključevanja na podlagi rase, barve kože, porekla, nacionalnega ali etničnega izvora. S tem želi zagotoviti enake možnosti v okviru človekovih pravic in osnovnih svoboščin v politični, ekonomski, družbeni, kulturni in katerikoli drugi sferi javnega življenja. Vse države so se s podpisom zavezale, da bodo preprečevale diskriminacijo z vsemi sredstvi, kot tudi izvajale politiko, ki bo pripomogla k rasni koheziji. Burundi je konvencijo podpisal leta 1967 in jo ratificiral 1977, Tanzanija pa je pristopila leta 1972 (United Nations Treaty Collection 2014a).

*Mednarodna konvencija o pravicah invalidov* (2008) je listina Združenih narodov, katere načela obsegajo spoštovanje prirojenega dostojanstva, nediskriminacijo, družbeno vključenost, spoštovanje različnosti, enakost možnosti ter spoštovanje razvojnih sposobnosti in pravice do individualnosti invalidnih otrok. Vse države, ki so listino podpisale, so se s tem zavezale, da bodo zagotovile in spodbujale svobodno delovanje invalidov s sprejetjem in prakticiranjem ustrezne zakonodaje in raznih ukrepov ter s tem odpravo napisanih ali nenapisanih predpisov, ki so diskriminacijski do invalidov. Vključuje pa tudi informiranje invalidov o tehnološkem napredku, ki ga mora država spodbujati s svojimi viri, predvsem na področjih izobraževanja, raziskovanja in dostopnosti pripomočkov na trgu (Konvencija o pravicah invalidov 2006). Tanzanija in Burundi sta se konvenciji s podpisom zavezala spomladi leta 2007, do uradne potrditve, pristopa in ratifikacije pa je prišlo novembra leta 2009 v Tanzaniji in šele maja 2014 v Burundiju (United Nations Treaty Collection 2014b).



Jeseni 2013 je v Banjulu v Gambiji potekala seja *Afriške komisije za človekove pravice in pravice ljudstev*, na kateri je bila predložena resolucija, ki spodbuja preprečevanje napadov in diskriminacije LZA. Resolucija poudarja skrb zaradi razširjene diskriminacije, stigmatizacije in družbene izključitve LZA, pri čemer se opira na *Afriško listino o človekovih pravicah in pravicah ljudstev* (1986). Opozarja na obvezo držav pogodbenic za promocijo in aktualizacijo pravic in svoboščin zapisanih v listini. Sklicuje se predvsem na 2. člen, ki zagovarja uživanje pravic vsakega posameznika (ne glede na raso, etnično skupino, barvo kože, spol, jezik, vero, prepričanja, izvor ipd.), ter na 18. člen, ki poudarja pravico invalidnih ljudi do zaščite v skladu z njihovimi fizičnimi in moralnimi potrebami. Tako poziva vse države članice, naj se borijo proti diskriminaciji LZA, osveščajo javnost in sprejmejo ustrezne ukrepe, ki bi zagotovili odgovornost vpletenih. Resolucija poziva države članice, da poročajo o svojih dosežkih v poročilih, oddanih Afriški komisiji, ter promovirajo pravice LZA v sodelovanju z relevantnimi regionalnimi in mednarodnimi organizacijami (Resolution on the prevention of attacks and discrimination against people with albinism 2013).

Države, ki so listine podpisale, bi morale delovati v skladu z nacionalnimi in mednarodnimi zakoni, konvencijami in deklaracijami. Nasprotno države, ki so nezmožne zagotoviti varnost LZA, kratijo osnovne človekove in državljanske pravice. Ni potreben le poziv k posebni zaščiti LZA v skladu s človekovimi pravicami, pomembno je tudi, da države realizirajo pozitivno diskriminacijo, ki bi lahko LZA omogočila večjo varnost, svobodo in boljše možnosti na vseh področjih njihovega življenja (Thuku 2011).

MZRK se bori proti diskriminaciji in za promocijo kulture nenasilja. Svoje namere udejevtvuje skozi mobilizacijo mednarodne podpore za dolgoročno pomoč LZA na območju afriških velikih jezer, še posebej pri varni reintegraciji LZA in podpiranju nacionalnih društev Rdečega križa (katerih namen je upravljanje in pomoč na mikro ravni), tj. sodelovanju z vladnimi institucijami, izobraževanju o preprečitvi kožnega raka ter psihosocialni podpori in poklicnem izobraževanju (MZRK 2009).

Za pomoč LZA v vzhodni Afriki je bilo ustanovljenih že več mednarodnih neprofitnih organizacij. S sklicevanjem na nedopustne dogodke v tem predelu skušajo ozaveščati ljudi ter pridobiti sredstva, ki bi omogočala svobodno življenje LZA.

Organizacija UTSS je bila ustanovljena leta 2008 v Kanadi in je ena od najaktivnejših MNO na tem področju. Njen namen je izobraževanje na nacionalni in tudi na mednarodni ravni ter izkoreninjanje predsodkov in življenjsko ogrožajoče diskriminacije LZA. Močno poudarja ustrezno razumevanje albinizma skozi *demitizacijska* sporočila, ki zadevajo človekovo dostojanstvo in spoštovanje. Pomagajo tudi šolam, ki nudijo zatočišče otrokom z albinizmom, z zagotavljanjem knjig, papirja, krem za zaščito pred soncem ter klobukov in štipendij za najuspešnejše učence. V Tanzaniji otroke z albinizmom premeščajo v enega od devetih državnih internatov, kjer jim je zagotovljena varnost. Ker pa je v teh šolah preveč učencev, ki živijo zelo skromno življenje, si UTSS prizadeva za premestitev čim več učencev v zasebne internate (UTSS 2015a).

Asante Mariamu je prav tako neprofitna organizacija, s sedežem v Virginiji, ki se bori za rešitev krize v vzhodni Afriki in zagotavljanje neposredne pomoči za izboljšanje življenja LZA v tej regiji. Asante Mariamu je organizirala nacionalno kampanjo "SunDrives", da bi zbrala sredstva za zaščito LZA v vzhodni Afriki pred soncem – tj. oblačil, sončnih očal in krem. Med drugim pa si prizadeva tudi zagotoviti izobrazbo LZA in ozaveščati družinske člane LZA o genetičnih razlogih za nastanek albinizma. Od ustanovitve leta 2010 je osebje organizacije Asante Mariamu tesno sodelovalo s člani ameriškega kongresa in Rdečim križem (Asante Mariamu 2015).

Novembra 2014 je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela 13. junij kot mednarodni dan albinizma, namenjen obveščanju in ozaveščanju ljudi o albinizmu in problemih, s katerimi se soočajo LZA (UTTS).

## 6 DISKUSIJA

Kot je naloga pokazala, so LZA v družbeni situaciji, ki jim omejuje svobodno življenje. Čeprav si države ter številne vladne in nevladne organizacije prizadevajo za demistifikacijo LZA in končanje napadov, je treba storiti več.

Že visoki komisar Združenih narodov Navi Pillay je poudaril, da morajo države podsaharske Afrike preiskati zločine proti LZA in obsoditi storilce, še posebej zaradi ranljivosti LZA. Prav tako morajo zagotoviti dostop do zdravstvenih sredstev, odškodnino ter zdravstveno in psihološko rehabilitacijo za preživele žrtve napadov in njihove družine (United Nations Human Rights 2014). Njegova prizadevanja podpira tudi ta naloga, ki izpostavlja tri ključne točke za razrešitev tega problema.

Prvič, Tanzanija, Burundi in druge države, ki se soočajo s to problematiko, bi morale storiti več na področju ozaveščanja ljudi, kar bi posledično kljubovalo stigmatizaciji, marginalizaciji, diskriminaciji in mistifikaciji LZA. Strokovnjaki (Hong in drugi 2006; Larson 2011) so v skladu s tem že večkrat poudarili ključno vlogo izobrazbe v boju proti stereotipom in vraževerju, ki ljudi diskriminira in spodbuja nasilje nad drugimi.

Raziskava SZO iz leta 2005 je potrdila, da sta diskriminacija in stigmatizacija LZA prisotni tudi v zdravstvenih institucijah, šolah in celo med družinskimi člani LZA. Posledično se ti težko tudi zaposlijo in večinoma ostajajo na dnu družbene lestvice. Verjetno zato ni presenetljivo, da se pogosto soočajo tudi z zlorabami in psihološkimi problemi (Hong in drugi 2006). Odnos prijateljev, družine, sodelavcev in zdravstvenih delavcev, ne glede na to, ali je ta pozitiven ali negativen, močno vpliva na kakovost življenja LZA (Baker in drugi 2010).

Trajnostno izobraževanje, informiranje in ozaveščanje prebivalstva o genetičnem stanju albinizma ter razbijanje stigme in mitov, ki so povzročili nastanek predsodkov in diskriminacijo, bi torej morali biti primarni ukrepi pri doseganju demistifikacije LZA. Najprej bi bilo treba izobraziti učitelje, zdravstvene ter druge strokovne delavce, ki so v stiku z LZA, o njihovih težavah z vidom, kožo in družbeno determiniranostjo ter o pravilni negi in oskrbi, da bi znali pristopiti k zadevi strokovno in tudi senzibilno. Ti bi lahko posledično informirali tudi starše ČZA in

tako preprečili pogosto stigmatizacijo, zavrženost in v določenih primerih celo zlorabo znotraj doma.

Trenutno nezadostno preskrbljene institucije, kot so izobraževalne ustanove, centri in bolnišnice, ter neozaveščeni zaposleni ne ustvarjajo dovolj varnega okolja, kamor bi se lahko LZA zatekli po pomoč. Te institucije bi morale biti preskrbljene tudi z ustreznim in zadostnim materialom, kot so informativne zloženke o LZA, in zanje življenjsko pomembnimi potrebščinami.

V preteklosti se je pokazalo, da imajo lahko društva zelo pomembno vlogo pri demistifikaciji LZA. V Južnoafriški republiki in Zimbabveju delujeta Družba albinizma Južne Afrike (ang. The Albinism Society of South Africa) in Zimbabvejsko albino društvo (ang. Zimbabwe Albino Association), ki sta s pomočjo vladnega financiranja dosegla veliko uspeha. Z razdeljevanjem zloženek in drugih sredstev o stigmatizaciji LZA in tudi o tem, kje in kako lahko ti ljudje dobijo fizično in psihično pomoč, jima je uspelo doseči večinsko demistifikacijo LZA v urbanih območjih (Baker 2010).

Drugič, države podsaharske Afrike bi morale izvajati pozitivno diskriminacijo LZA na vseh področjih njihovega življenja, od izobraževalnih in zaposlitvenih ustanov do zdravstvenih in sodno-pravnih institucij. Poleg tega je treba zagotoviti prost dostop do objektivnih informacij o LZA, krem za sončenje, pokrival in drugih potrebščin.

V izobraževalnem sistemu bi bilo treba ne le ozaveščati otroke in učitelje glede zdravstvenih in družbenih težav LZA, pač pa tudi upoštevati njihove težave z vidom, kar bi pomenilo prilagajanje časovnih omejitev in tekstov izpitnih nalog. Treba bi bilo pripraviti tečaje uporabnih življenjskih veščin, ki so koristne v ruralnih območjih. Glede na to, da zaradi družbene diskriminacije večina LZA pripada nižjemu sloju, bi bilo brezplačno oziroma subvencionirano šolstvo v veliko pomoč, prav tako tudi pripomočki za branje (tj. povečevala, očala itd.) (Thuku 2011).

V zdravstvu bi bilo treba zagotoviti subvencionirane oziroma neobdavčene kreme za sončenje, pripomočke za boljši vid in sončna očala. Države bi morale omogočiti brezplačno zdravljenje kožnega raka in protiretrovirusno terapijo za (predvsem ženske) okužene s HIV oziroma aidsom. Vlade bi prav tako morale priskrbeti

brezplačno protetiko za LZA z amputirano okončino in skrbeti tudi za duševno zdravje LZA v klinikah, ki bi izvajale svetovanje in terapije za ljudi s travmami (Thuku 2011).

Za pomoč pri zaposlovanju bi se morala izvajati pozitivna diskriminacija in poskrbeti bi bilo treba, da LZA ne bi bilo treba opravljati dela na soncu. Vladne službe bi morale izvajati redni popis prebivalstva z albinizmom, jih informirati o njihovih možnostih ter jim omogočiti posojila in finančno pomoč, s čimer bi LZA lahko ustanavljali podjetja, ki bi zaposlovala ljudi in tako pomagala zmanjšati njihovo revščino (Thuku 2011).

In tretjič, državi morata poskrbeti za varnost te ogrožene skupine z ustanavljanjem reševalnih centrov, kamor se lahko LZA zatečejo v obdobjih ogroženosti. Na območjih, kjer so LZA nadpovprečno ogroženi, je treba organizirati varnostne službe, ki bi v primeru napada lahko posredovale hitro in učinkovito. Prav tako je nujno potrebno izvajanje strogih pravil in zakonov, spodbujanje hitrih in pravičnih sodnih procesov ter zagotavljanje miru, finančne, fizične in psihične oskrbe žrtev napadov in njihovih sorodnikov, kar je izrednega pomena za uspešno rehabilitacijo LZA in njihovih bližnjih.

Akterji, ki imajo moč in mednarodni vpliv, pa so seveda tudi mediji. Čeprav se jim ta naloga ni pretirano posvetila, je dejstvo, da so mednarodni mediji o kriminalu proti LZA začeli poročati pozno. Ta fenomen je prvič dobil resno mednarodno pozornost šele leta 2009 s prispevkom *Bitke duš* (ang. *The Battle for Souls*) Tanzanijca Richarda Mgambe (Lorenzo Natali Journalism Prize 2015; MZRK 2009) in s prispevkom za BBC že prej omenjene tanzanijske novinarke Vicky Ntetema, ki je za razkritje kriminalnih dejanj proti LZA tvegala lastno življenje (MZRK 2009; BBC News 2010). Ker je problem še vedno precej zapostavljen, je ozaveščenost ljudi glede albinizma tudi zunaj Afrike omejena. Posledično družbena diskriminacija, stigmatizacija in marginalizacija LZA presegajo meje podsaharske Afrike in so prisotne v mnogih predelih sveta (James 2008).

Ta naloga se je osredotočala na LZA in ni poudarjala dejanskega profila kupca napojev narejenih iz delov telesa ČZA (saj tega tudi pretežno ni bilo zaslediti v literaturi), vseeno pa je razkritje tega ena izmed ključnih stvari za razrešitev načrtnih

napadov in umorov LZA. Ker je treba za napoj v danem kontekstu plačati relativno veliko, je pomembno poudariti, da si velika večina tanzanijskega in burundijskega prebivalstva tega ne more privoščiti. To napeljuje na veliko verjetnost, da so kupci premožni domačini in/ali tujci. Le ti imajo kupno moč, ki jo "čarovniki" zahtevajo za napoj.

Na tem mestu se lahko opremo tudi na poročanja novinarke Vicky Nteteme, ki je poudarila, da se več napadov na LZA zgodi v času predvolilnih kampanj, saj, po besedah čarovniških zdravnikov, mnogi politiki kupijo napoje za domnevno zagotovitev svoje zmage na volitvah. To je samo po sebi zelo skrb vzbujajoče, saj če so njena poročanja resnična, je lahko to tudi indikator, zakaj vlada ni vzpostavila močnejših zakonov in ukrepov proti napadom na LZA.

Omenjeno postavlja pod vprašaj tudi pogosto poudarjeno problematiko nizke izobrazbe in ozaveščenosti o LZA, saj so v tem primeru kupci ljudje, ki prihajajo iz višjega družbenega sloja, ki si, med drugim, lažje privoščijo tudi kakovostno in višjo izobrazbo.

Države, ki pustijo marginalizaciji določenega dela družbe prosto pot, so same odgovorne za nestrpnost in problematiko, ki ju ta prinaša. Pogosto pa se pozablja, da je vsak človek brez večjih psihičnih in fizičnih problemov lahko produktiven član družbe in tako dobičkonosen za državo, če se mu ta možnost omogoči. Afirmativna akcija in pozitivna diskriminacija LZA bi ne le integrirali to na rob družbe potisnjeno družbeno skupino, pač pa tudi prinesli novo delovno silo, ki lahko pripomore k boljšemu in hitrejšemu razvoju države.

## 7 ZAKLJUČEK

V izhodišču nastanka in rasti problema v zvezi z LZA sta po mojem mnenju tradicija in prepričanja, ki izhajajo iz nje.

LZA so, zaradi pomanjkanja pigmentacije ter torej že vidne drugačnosti, v podsaharski Afriki marginalizirani in stigmatizirani že desetletja. Njihova mistifikacija in druga neracionalna prepričanja o LZA jih delajo dokaj "lahke tarče" za nova, nedavna prepričanja, ki jih spravljajo v smrtno nevarnost. S tem potrjujem svojo tezo, ki zagovarja, da *LZA od rojstva družba močno diskriminira, še posebej v podsaharski Afriki, kjer so pogosto v smrtni nevarnosti.*

Na podlagi zgodovinskega konteksta kolonializma in kasneje postkolonializma ter globalizacije lahko trdimo, da sta bili tanzanijsko in burundijsko ljudstvo v veliki meri dolgo časa podrejeni različnim akterjem. V državah pretežno še vedno prevladuje revščina, slaba je preskrbljenost s surovinami, otežen dostop do izobrazbe, dela, zdravstvene nege itd. Globalizacija in kapitalizem v kontekstu strukturnih prilagoditev nista prinesla veliko pozitivnih sprememb za "malega človeka", temveč sta v veliki meri zadeve le še otežila.

Ljudje so se tako raje kot na izobrazbo ali državo opirali na tradicijo in prepričanja, ki so jim bila domača in poznana, ne glede na to, ali so etično sporna ali ne. V novih kontekstih prepričanja variirajo in se izkazujejo v drugačnih formah, kar v okviru kapitalizma pomeni večjo težnjo po individualnosti, dobičku in moči. Nove (po Hobsbawnu), *izumljene tradicije* so zavrgle tradicionalno uporabo *dawe* za uravnavanje dobrega in zla ter prešle k uporabi čarovnije za osebno korist. To tudi potrjuje mojo drugo tezo, ki pravi, da *čprav mistifikacija LZA v podsaharski Afriki obstaja že stoletja, se je v zadnjih letih močno spremenila in izostrila, saj trgovanje z organi LZA prinaša znatne količine denarja, kar se je občutno razširilo kot posledica mentalitete, ki jo prinašata kapitalizem in ideologija odprtega trga.*

Kot je naloga razkrila, je bilo prepričanje o tem, da lahko napoj iz dela telesa LZA prinese nekomu bogastvo, prvič zabeleženo leta 2006. Pojavlja se torej kot nov fenomen, ki se je oblikoval v skladu s spreminjajočim se kontekstom. Čprav lahko sledimo tem napadom že slabo desetletje, se situacija ne umirja. Ukrepi, ki so jih

države sprejele do danes, več kot očitno niso zadostni, kar potrjuje moja tretjo tezo, da je *potrebno intenzivnejše prizadevanje držav za te ogrožene in marginalizirane posameznike*. Mednarodne listine, ki zagovarjajo človekove pravice, in MNO pomagajo razreševati situacijo, vendar so v svoji moči omejene. Listine so konec koncev le dokumenti, ki postavljajo meje temu, kar je prav in kaj ne, kaj je etično sprejemljivo in kaj ne, ter omogočajo sklicevanje nanje v izrednih razmerah. Tako služijo kot dober opomin, vendar pa same po sebi ne producirajo nobene akcije ali reakcije.

Do danes so najbolj aktiven boj proti problematiki pokazale MNO, ki si prizadevajo ozaveščati ljudi, razdeljevati za LZA življenjsko potrebne stvari (tj. kreme za sončenje, pokrivala itd.), zagotavljati, da imajo otroci varno okolje, kjer se lahko izobražujejo brez nenehnega strahu pred smrtjo itd. Kljub konstantnemu trudu pa se MNO pogosto soočajo s pomanjkanjem sredstev in moči. Kot občasni politični akterji in lobiji imajo te organizacije določeno moč, vendar pa je ta omejena zlasti v razmerju do držav, v katerih delujejo.

Ker je bila akcija držav do danes nezadostna, je treba izvajati večji pritisk na njihove vlade in ljudi na položajih moči, da sprejmejo ustrezne ukrepe za zavarovanje LZA. Pritisk mora prihajati iz čim več smeri, pri čemer je ključnega pomena tudi večje vmešavanje mednarodnih medijev.

Nadaljnje raziskave bi se morale posvetiti samemu profilu kupca omenjenih napojev, kar bi lahko končno omogočilo sojenje in posledično njihovo obsodbo. Razkritje teh pa bi znalo odkriti celotno verigo vpletenih ljudi v ta kriminalna dejanja. V nadaljevanju bi bilo prav tako zanimivo tudi odkriti, kako prekiniti s tradicijami, ki so za ljudi ali za določen del problematične ali celo življenjsko ogrožajoče.

Šele ko se bo začelo o problematiki LZA diskutirati v različnih institucijah (tj. v zdravstvu, šolstvu itd.), organizacijah (vladnih in nevladnih ter državnih in mednarodnih) ter nacionalnih in mednarodnih medijih, ima ta problem možnost razrešitve. To je ključnega pomena za veliko skupino ljudi, ki jim moramo zagotoviti konec preganjanja in jim tako omogočiti svobodno življenje brez strahu.



## 8 LITERATURA

1. Alum, Alexander, Michael Gomez in Edilsa Ruiz. 2009. Hocus Pocus, Witchcraft, and Murder: The Plight of Tanzanian Albinos. *Under The Same Sun*. Dostopno prek: <http://www.underthesamesun.com/sites/default/files/Hocus%20Pocus,%20Witchcraft,%20and%20Murder-%20The%20Plight%20of%20Tanzanian%20Albinos.pdf> (24. februar 2015).
2. *Asante Mariamu*. 2015. Dostopno prek: [http://www.asante-mariamuu.org/Asante\\_Mariamuu/Home.html](http://www.asante-mariamuu.org/Asante_Mariamuu/Home.html) (22. maj 2015).
3. Ashforth, Adam. 1996. Of secrecy and the commonplace: witchcraft and power in Soweto. *Social Research* 63 (4): 1183–1234.
4. Baker, Charlotte, Patricia Lund, Richard Nyathi in Julie Taylor. 2010. The myths surrounding people with albinism in South Africa and Zimbabwe, *Journal of African Cultural Studies* 22 (2), 169-181. Dostopno prek: <http://dx.doi.org/10.1080/13696815.2010.491412> (25. maj 2015).
5. Baker, Charlotte. 2011. *Representing "The Tribe of Ghosts": Stereotypes of albinism emerging from reports of recent attacks in Tanzania and Burundi*. Dostopno prek: <http://www.inter-disciplinary.net/wp-content/uploads/2011/07/cbakerepaper.pdf> (10. avgust 2014).
6. Baxter, Peter. 2011. A Brief Look of the History and Culture of Tanzania. *Peter Baxter Africa*. Dostopno prek: <http://peterbaxterafrica.com/index.php/2011/12/14/a-brief-look-at-the-history-and-culture-of-tanzania/> (14. december 2014).
7. BBC News. 2010. Vicky Ntetema Wins Bravery Award for BBC Albino Report. *BBC*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8674440.stm> (14. december 2014).
8. Beck, Ulrich. 2003. *Kaj je globalizacija? Zmote globalizma – odgovori na globalizacijo*. Ljubljana: Krtina.
9. Bryceson, Deborah Fahy, Jesper Bosse Jønsson in Richard Sherrington. 2010. Miners' Magic: Artisanal Mining, the Albino Fetish and Murder in Tanzania. *The Journal of Modern African Studies* 48 (3): 353-382. Dostopno prek: <http://search.proquest.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/docview/744512952/fulltextPDF?accountid=16468> (14. avgust 2014).

10. CIA. 2015a. The World Factbook. Africa: Tanzania. *Central Intelligence Agency*. 21. april. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tz.html> (23. april 2015).
- 2015b. The World Factbook. Africa: Burundi. *Central Intelligence Agency*. 21. april. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/by.html> (23. april 2015).
11. Congres.gov. 2010. *House Resolution 1088 - Recognizing the plight of people with albinism in East Africa and condemning their murder and mutilation*. 3. oktober. Dostopno prek: <https://www.congress.gov/bill/111th-congress/house-resolution/1088> (22. maj 2015).
12. Cory, Hans. 1949. The ingredients of magic medicines. *Africa: Journal of the International African Institute* 19 (1): 13–32. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/1156261> (22. maj 2015).
13. Dijkstra, Geske. 2011. The PRSP Approach and the Illusion of Increased Aid Effectiveness: Lessons from Bolivia, Honduras, and Nicaragua. *Development Policy Review* 29 (s1): 111-133.
14. Eriksen, Thomas Hylland. 2009. *Majhni kraji, velike teme*. Maribor: Založba Aristej.
15. European Parliament. 2008. *European Parliament resolution on Albino killings in Tanzanija*. 2. september. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B6-2008-0407&language=EN> (22. maj 2015).
16. Garber, Sharon R., Christopher W. Turner, Donnell Creel, in Carl J. Witkop, Jr. 1982. Auditory System Abnormalities in Human Albinos. *Ear and Hearing* 3 (4): 207-210.
17. Genetics Home Reference. 2007. *Oculocutaneous albinism*. Marec. Dostopno prek: <http://ghr.nlm.nih.gov/condition/oculocutaneous-albinism> (23. april 2015).
18. Gettleman, Jefferey. 2008. Albinos, Long Shunned, Face Threat in Tanzania. *New York Times*. 8. junij. Dostopno prek: [http://www.nytimes.com/2008/06/08/world/africa/08albino.html?pagewanted=all&\\_r=0](http://www.nytimes.com/2008/06/08/world/africa/08albino.html?pagewanted=all&_r=0) (3. december 2014).

19. Giddens, Anthony. 1994. Living in a Post-Traditional Society. V *Reflexive Modernization; Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*, ur. Ulrich Beck, Anthony Giddens in Scott Lash, 56-109. Oxford: Polity Press in Blackwell Publishers.
20. Hobsbawm, Eric. 1983. Introduction: Inventing Traditions. V *The Invention of Tradition*, ur. Eric Hobsbawm, in Terence Ranger, 1-14. Cambridge: Cambridge University Press.
21. Hong, Ester S., Hajo Zeeb in Michael H. Repacholi. 2006. Albinism in Africa as a Public Health Issue. *BMC Public Health* 6 (212). 17. avgust. Dostopno prek: <http://www.biomedcentral.com/content/pdf/1471-2458-6-212.pdf> (10. december 2014).
22. Ibhawoh, Bonny in Jeremiah I. Dibua. 2003. Deconstructing *Ujamaa*: The Legacy of Julius Nyerere in the Quest for Economic and Social Development in Africa. *African Journal of Political Science* 8 (1): 59-83. Dostopno prek: <http://archive.lib.msu.edu/DMC/African%20Journals/pdfs/political%20science/volume8n1/ajps008001004.pdf> (14. avgust 2014).
23. James, Susan Donaldson. 2008. Fighting the Stigma of Albinism. 9. julij. *ABC News*. Dostopno prek: <http://abcnews.go.com/Health/story?id=5323052&page=1> (30. maj 2015).
24. Kingsbury, Damien. 2012. Globalization and Development. V *International Development, Issues and Challenges*, ur. Damien Kingsbury, John McKay, Janet Hunt, Mark McGillivray in Matthew Clarke, 112-137. Hapshire, New York: Palgrave Macmillan.
25. Konvencija o pravicah invalidov. 2008. *United Nations*. Dostopno prek: <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml> (11. december 2014).
26. Lapidos, Juliet. 2009. How Many Albinos Are in Tanzania? More than you might think. *Slate*. Dostopno prek: [http://www.slate.com/articles/news\\_and\\_politics/explainer/2009/01/how\\_many\\_albinos\\_are\\_in\\_tanzania.html](http://www.slate.com/articles/news_and_politics/explainer/2009/01/how_many_albinos_are_in_tanzania.html) (10. december 2014).
27. Larson, Stacy. 2011. Magic, Mutilation, and Murder: A Case for Granting Asylum to Tanzanian Nationals with Albinism. *Pace International Law Review Online Companion*. 1. marec. Dostopno prek: <http://digitalcommons.pace.edu/>

pilronline/24/ (23. april 2015).

28. Lorenzo Natali Journalism Prize. 2014. *Richard Mgamba*. Dostopno prek: <http://lorenzonataliprize.eu/richard-mgamba-3/> (13. december 2014).

29. MDS. 2000. IMF and IDA Support Debt Relief for Tanzania. *International Monetary Fund Press Release* 00/26. 5. april. Dostopno prek: <https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2000/pr0026.htm> (14. avgust 2014).

30. MDS. 2012. Poverty Reduction Strategy Paper PRSP-II. *International Monetary Found Country Report* 12/224. Avgust. Dostopno prek: [http://planipolis.iiep.unesco.org/upload/Burundi/Burundi\\_PSRSPII.pdf](http://planipolis.iiep.unesco.org/upload/Burundi/Burundi_PSRSPII.pdf) (23. februar 2015).

31. MDS. 2014. World Economic Outlook Database. *International Monetary Found*. Dostopno prek: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/weodata/index.aspx> (10. december 2014).

32. Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije. 1969. *United Nations Human Rights*. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CERD.aspx> (15. december 2014).

33. Mesaki, Simeon. 2009. The Tragedy of Ageing: Witch Killings and Poor Governance Among the Sukuma. V *Dealing with Uncertainty in Contemporary African Lives*, ur. Liv. Haram in C. Bawa Yamba, 72–90. Stockholm: Nordiska Afrikainstitutet.

34. Moore, Carlin, Bryan Bach, Megan Chapman, Soumya Venkatesh in Kate Kovarovic. 2009. International Legal Updates. *Human Rights Brief* 16 (3). Dostopno prek: <http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1059&context=hrbrief> (4. december 2014).

35. Mrdaveyd. 2009. People Killing African Albino Kids for Sick Skin Trade Activities. *Hip hop and politics*. 24. november. Dostopno prek: <http://hiphopandpolitics.com/2009/11/24/people-killing-on-african-albino-for-sick-skin-trade-activities/> (1. december 2014).

36. Mukasa, Lyndon. 2012. A Comparative Look at Rwanda and Burundi's Ethnic, Political and Economic Development in Relation to the IMF and the World Bank from 1970-2012. Diplomaska naloga. *Academia*. Dostopno prek: [https://www.academia.edu/2281323/A\\_Comparative\\_Look\\_at\\_Rwanda\\_and\\_Burundi](https://www.academia.edu/2281323/A_Comparative_Look_at_Rwanda_and_Burundi)

\_s\_Ethnic\_Political\_and\_Economic\_Development\_in\_Relation\_to\_the\_IMF\_and\_the\_World\_Bank\_from\_1970-2012 (10. maj 2015).

37. MZRK. 2009. Through Albino Eyes; The plight of albino people in Africa's Great Lakes region and a Red Cross response; Advocacy report. *International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies*. Dostopno prek: <http://reliefweb.int/report/burundi/through-albino-eyes-plight-albino-people-africas-great-lakes-region-and-red-cross> (14. maj 2015).

38. National Organization for Albinism and Hypopigmentation. 2015. What is Albinism? *NOAH*. Dostopno prek: [http://albinism.org/publications/what\\_is\\_albinism.html](http://albinism.org/publications/what_is_albinism.html) (5. maj 2015).

39. Nayyar, Deepak. 2013. The Millennium Development Goals Beyond 2015: Old Frameworks and New Constructs. *Journal of Human Development and Capabilities: A Multi-Disciplinary Journal for People-Centered Development* 14(3): 371-392.

40. Ramsay, Jeffress F. 1995. *Africa*. 6<sup>th</sup> Edition. Guilford, Connecticut: Dushkin Publishing Group/Brown & Benchmark Publishers.

41. Resolution on the prevention of attacks and discrimination against people with albinism. 2013. *African Commission on Human and Peoples' Rights*. Dostopno prek: <http://www.achpr.org/sessions/54th/resolutions/263/> (15. maj 2015).

42. Robertson, Robert. 1997. Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity. V *Global Maternities*; ur. Mike Featherstone, Scott Lash in Robert Robertson, 25-44. London: Sage Publications.

43. Sahlins, Marshall. 1999. What is Anthropological Enlightenment? Some Lessons of the Twentieth Century. *Annual Reviews Anthropology* 28: i-xxiii. Dostopno prek: <http://public.gettysburg.edu/~dperry/Class%20Readings%20Scanned%20Documents/Indigenous%20Peoples/Sahlins.pdf> (5. januar 2015).

44. Sanders, Todd. 2001. Save our skins: structural adjustment, morality and the occult in Tanzania. V *Magical Interpretations, Magical Realities*, ur. Henrietta L. Moore in Todd Sanders, 160-183. London: Routledge.

45. SB. 2015. Poverty. *The World Bank*. Dostopno prek: <http://data.worldbank.org/topic/poverty> (10. december 2014).

46. Smith, David. 2015. Tanzania bans witchdoctors in attempt to end albino killings. *The Guardian*. 14. januar. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/world/2015/jan/14/tanzania-bans-witchdoctors-attempt-end-albino-killings> (15. maj 2015).
47. Splošna deklaracija človekovih pravic. 1948. *Varuh človekovih pravic*. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/> (15. december 2014).
48. Stanford, Eleanor. 2007. Countries and Their Cultures: Burundi. *Every Culture*. <http://www.everyculture.com/Bo-Co/Burundi.html> (5. december 2014).
49. Tanner, Ralph. 2010. *Ideology and the killing of Albinos in Tanzania: A Study in Cultural Relativism*. *Anthropologist*, 12 (4): 229-236.
50. Tanner, Ralph. 2010. Ideology and the Killing of Albinos in Tanzania: A Study in Cultural Relativities. *Anthropologist* 12 (4): 229-236.
51. Tebbe, Nelson. 2007. Witchcraft and Statecraft: Liberal Democracy in Africa. *The Georgetown Law Journal* 96: 183-236. Dostopno prek: <http://georgetownlawjournal.org/files/pdf/96-1/Tebbe.PDF> (24. maj 2015).
52. The United Republic of Tanzania. 2010. Persons with Disabilities Act. *United Republic of Tanzania, Government Portal*. Dostopno prek: [http://www.tanzania.go.tz/egov\\_uploads/documents/The\\_Persons\\_with\\_Disabilities\\_Act,\\_2010\\_\(Act\\_No\\_sw.pdf](http://www.tanzania.go.tz/egov_uploads/documents/The_Persons_with_Disabilities_Act,_2010_(Act_No_sw.pdf) (9. april 2015).
53. The United Republic of Tanzania. 2014. Basic Demographic and Socio-Economic Profile. *Scribd*. Dostopno prek: <http://www.scribd.com/doc/228972244/Tanzania-Basic-Demographic-and-Socio-Economic-Profile-2014> (9. april 2015).
54. Thuku, Muthee. 2011. Myths, Discrimination, and the Call for Special Rights for Persons with Albinism in Sub-Saharan Africa. *Under The Same Sun*. Dostopno prek: [http://www.underthesamesun.com/sites/default/files/MYTHS.Final\\_.pdf](http://www.underthesamesun.com/sites/default/files/MYTHS.Final_.pdf) (15. maj 2015).
55. Tripp, Aili Mari. 1997. Changing the Rules: The Politics of Liberalization and the Urban Informal Economy in Tanzania. V *Africa: Journal of the International African Institute* 68 (2), ur. Tim Kelsall Berkeley, 299-301. Los Angeles,

Oxford: University of California Press.

56. United Nations High Commissioner for Human Rights. 2013. Persons With Albinism, Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. *United Nations General Assembly*. 12. september. Dostopno prek: [http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session24/Documents/A\\_HRC\\_24\\_57\\_ENG.doc](http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session24/Documents/A_HRC_24_57_ENG.doc) (5. maj 2015).

57. United Nations Human Rights. 2014. *People With Albinism: Pillay Urges More Protection After Barbaric Killings in Tanzania*. 15. maj. Dostopno prek: <http://www.ohchr.org/RU/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=14601&LangID=E> (2. maj 2015).

58. United Nations Treaty Collection. 2014a. *Chapter IV Human Rights, 2. International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*. Dostopno prek: [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg\\_no=IV-15&chapter=4&lang=en](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-15&chapter=4&lang=en) (11. april 2015).

--- 2014b. *Chapter IV Human Rights, 15. Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. Dostopno prek: [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg\\_no=IV-15&chapter=4&lang=en](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-15&chapter=4&lang=en) (11. april 2015).

59. UTSS. 2015a. Dostopno prek: <http://www.underthesamesun.com> (2. junij 2015).

--- 2015b. *Reported Attacks of Persons with Albinism (PWA) – Most Recent Attacks Included*. 12. maj. Dostopno prek: <http://www.underthesamesun.com/sites/default/files/Attacks%20of%20PWA%20-%20extended%20version.pdf> (21. maj 2015).

60. Vision For Tomorrow Foundation. 2014. *Genetics and Types of Albinism*. Dostopno prek: <http://www.visionfortomorrow.org/genetics-of-albinism/> (5. maj 2015).

61. Wallerstein, Immanuel. 2006. *Uvod v analizo svetovnih-sistemov*. Ljubljana: Založba / \*cf.

62. Wray, Lindsey. 2010. Vicky Ntetema: 2010 Courage In Journalism Award. *International Women's Media Foundation*. Dostopno prek: <http://www.iwmf.org/>

vicky-ntetema-2010-courage-in-journalism-award/ (16. maj 2015).